

ตอนที่ 4

6 ตุลาฯ กับคนยุคหลัง

บทความคัดสรรในวาระครบรอบสี่สิบปี
เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

การกล้ายเป็นซ้ายและการผนึกเอกภาพของขบวนการนักศึกษา

ระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519⁶⁴

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

ในขณะที่การเขียนประวัติศาสตร์การเมืองของนิสิตนักศึกษาในยุคทศวรรษ 2510 มักถูกผูกขาดด้วยงานที่เน้นซัยชนะของขบวนการนิสิตนักศึกษาในการโค่นล้มแพ็จการและผลักดันให้เกิดรัฐบาลประชาธิปไตย ในช่วงปี 2516-2519 และงานที่เน้นย้ำถึงการใช้ความรุนแรงของรัฐในการสังหารหมู่นิสิตนักศึกษาผู้บริสุทธิ์ในการต่อสู้เพื่อเรียกร้อง ความเท่าเทียมกันและความยุติธรรมในสังคม ในช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 งานขึ้นนี้พยายามนำเสนอภาพประวัติศาสตร์การเมืองของนิสิตนักศึกษาในภาพที่ละเอียดมากขึ้นในช่วงเหตุการณ์ระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519

⁶⁴ บทความนี้เรียบเรียงและแปลบางส่วนจากบทที่ 2 เรื่อง “Emergence, Evolution, and Decline of the Thai Student Movement during the 1970s” จากหนังสือของ Kanokrat Lertchoosakul. 2016, *The Rise of the Octobrists in Contemporary Thailand: Power and Conflict among Former Left Wing Student Activists in Thai Politics*, New Haven Conn.: Monograph Series, Yale University Southeast Asia Studies, 52-68.

โดยหลังขัยชนะของขบวนการนิสิตนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในพลังนักศึกษา (Morell and Chai-anan 1981:155–56) ในช่วงแรก นักศึกษามีบทบาทอย่างมากต่อการเมืองหลายประดิษฐ์ การเมืองในรัฐสภา และกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ รวมทั้งการเคลื่อนไหว ขบวนการแรงงานและชาวนา ในทิศทางประชาธิปไตยเสรีนิยม อย่างไรก็ตาม บทความชี้แจงนี้นำเสนอว่า ภายใต้เงื่อนไข สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ เงื่อนไขด้านความไม่เชื่อมั่นในการเมืองระบบบรัชฎาภา กระแสสูงของขบวนการคอมมิวนิสต์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และภัยคุกคามจากขบวนการขวาจัด ผลักนักศึกษา หล่ายกลุ่มละทิ้งแนวทางเสรีนิยมประชาธิปไตย ไปสู่ทิศทางฝ่ายซ้ายมากขึ้น ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสร้างความแตกแยกในหมู่นักศึกษาทั้งในด้านการนำและอุดมการณ์ตาม แต่นักศึกษาที่ทำกิจกรรมส่วนใหญ่และกิจกรรมการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาโดยภาพรวมเคลื่อนตัวสู่ความเป็นซ้ายและมีเอกภาพมากขึ้นเรื่อยๆ และเริ่มมีพัฒนาการที่เชื่อมสัมพันธ์กับ บรรดากองมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของนักศึกษากับขั้วการเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะฝ่ายอนุรักษ์นิยมจนบลงด้วยเหตุการณ์สังหารหมู่ 6 ตุลาคม 2519

ที่บังคับให้นักศึกษาหลายพันคนต้องหนีเข้าป่าไปร่วมกับบรรดากองมิวนิสต์

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ รัฐบาลเด็ดขาดรัฐบาลที่ด้วยรัฐบาลนิยมเจ้าที่เสรีนิยม (liberal royalist)⁶⁵ ที่มาจากการแต่งตั้งที่นำโดยสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ตุลาคม 2516 – กุมภาพันธ์ 2518) ในช่วงแรก รัฐบาลพยายามผลักดันให้มีเสรีภาพทางการมากขึ้น ให้สัญญาว่าจะมีประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งที่เสรี (ในเดือนมกราคม 2518 และเมษายน 2519) สิทธิในการรวมตัวจัดตั้ง และเสรีภาพของสื่อมวลชน (Anderson 1977 :18, 22; Anderson and Mendiono 1985: 37) ในเวลาเดียวกัน การเมืองชนชั้นนำหลังจากยุคถนน กิตติมศักดิ์และประภาส จากรุสตีรักษ์ประสบกับภาวะสุญญากาศทางอำนาจ พล.อ.กฤษณ์ สีวรรยา ผู้บัญชาการทหารบกคนใหม่ ลังเลที่จะสวมบทบาทผู้นำ เรื่องนี้ไม่ใช่แค่เป็นพระอำนาจของถนนและประภาสที่ยังคงมีอยู่ในบางส่วนของ

⁶⁵ กลุ่มนิยมเจ้าที่เสรีนิยม ในบทความนี้หมายรวมถึง กลุ่มและคนที่พยายามผลักดันเสรีนิยมประชาธิปไตย และต่อต้านการผู้นำด้วยกลุ่มที่ราช หรือ ระบอบเผด็จการ (tyranny) แต่เน้นการระดมการสนับสนุนและการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง พยายามใช้เครื่องมือทางอุดมการณ์แบบอนุรักษ์นิยม เช่น ชาตินิยมแบบสุดขั้ว และ กษัตริยนิยม หรือแม้กระทั่งยอมร่วมมือกับกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่มีความชัดแย้งและอยู่คนละขั้วกับกลุ่มที่ราช

กองทัพ แต่ยังเป็น เพราะว่าเขาไม่ต้องการตอบเป็น เป้าโจมตีของนักศึกษาและคนทั่วไปทั้งที่มีบทบาทและอิทธิพลสำคัญเบื้องหลังเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ กลุ่มของเขามีสมประโยชน์ในการสนับสนุนให้นักศึกษาและศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) โดยตี “สามพรรษ ถนน-ปราภัส-ณรงค์” และปล่อยให้นักศึกษาคิดว่า ตนเป็นพลังผลักดันหลักในสถานการณ์การเมือง เช่นนี้ ข้อเรียกร้องของพวกเขางานส่วนใหญ่ได้รับการตอบสนองโดยรัฐบาลสัญญา (Morell and Chai-anan 1981:148–50, 258–59)

ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้สร้างความตื่นเต้นยินดีให้กับขบวนการนักศึกษาและประชาชน บทบาทของนักศึกษามีความสำคัญโดดเด่นทั้งภายในและภายนอกรัฐสภา พวกเขางานสนับสนุนการทำงานของพระครุการเมืองและการรณรงค์ทางนโยบายในกระบวนการทางรัฐสภาสำหรับกลุ่มทางการเมืองต่างๆ ในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ นักศึกษาค่อนข้างมีความใกล้ชิดและมีความหวังอย่างมากกับรัฐบาลนิยมเจ้าเสรีนิยม (liberal royalist) ที่มาจากการแต่งตั้งของสัญญา ธรรมศักดิ์ หนังสือพิมพ์รายสำเนาบอกว่า “ผู้นำนักศึกษาถึงกับสามารถแม้กราฟหัวใจให้โกรธทัพที่หน้ายกรัฐมนตรีได้โดยตรงหากมีเรื่องที่ต้องการหารือ (ประชาชาติ 17 ตุลาคม 2517, 19–26) โดยเฉพาะนักศึกษาในกลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่นำโดยจิรยุทธ บุญมี และ

ชัยวัฒน์ สุรవิชัย ใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรีสัญญาเป็นอย่างมาก พวกเขามีอิทธิพลต่อการบริหารงานของรัฐบาลและมีส่วนกำหนดการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีบางตำแหน่ง นอกจากนี้ พวกเขายังรณรงค์สนับสนุนข้อเสนอประชาธิปไตยในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญปี 2517 เช่น วุฒิสภาจากการเลือกตั้ง กฎหมายปฏิรูปที่ดิน เสรีภาพในความเชื่อทางการเมือง และการเลือกตั้งในระดับภูมิภาค จังหวัด และท้องถิ่น (บันทึก 2550 :153) ในช่วงแรกของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของ เสนีย์ ปราโมช (กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2518 และ เมษายน – ตุลาคม 2519) และคึกฤทธิ์ ปราโมช (มีนาคม 2518 – มกราคม 2519) ก็ได้รับการยอมรับจากนักศึกษาด้วยเช่นกันเนื่องจากการมีภาพพจน์เป็นประชาธิปไตยและเสรีนิยม ในช่วงการเลือกตั้งในเดือนมกราคม 2518 ผู้นำนักศึกษาหลายคนตัดสินใจร่วมงานกับพระครุการเมืองแนวสังคมนิยม เช่น พระครสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พระครุแนวร่วมสังคมนิยม และพระครุพลังใหม่ ยกตัวอย่างเช่น ชำนิ ศักดิ์เศรษฐี และจัล ดิษฐาอภิชัย ทำงานร่วมกับพระครสังคมนิยมแห่งประเทศไทย จัลที่เป็นผู้นำนักศึกษาที่ซ้ายมากที่สุดคนหนึ่งมาตั้งแต่ก่อนหน้าเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ แล้ว ทำหน้าที่ศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง และคิดค้นนโยบาย การประชาสัมพันธ์ และการรณรงค์ทางการเมืองให้กับพระครุ (จัล, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 กุมภาพันธ์ 2550, กรุงเทพฯ; วิจารณ์ 2548:84; สุอนากต 2522:12)

ถึงจะได้รับความนิยมในช่วงแรก รัฐบาลเสรีนิยมชุดต่างๆ และพระครรวัมรัฐบาลแนวสังคมนิยมก็อยู่ภายใต้แรงกดดันอย่างหนักที่จะต้องตอบสนองต่อข้อเรียกร้องมากมายของขบวนการนักศึกษาและประชาชนเนื่องจากความไม่เสถียรภาพของรัฐบาล ผสม แผนการปฏิรูปต่างๆ ของรัฐบาลอ่อนเกินไปสำหรับนักศึกษา (Morell and Chai-anan 1981:131– 32, 193 , 261–68; สุชาชัย 2544 :66–67) ในบางประเด็น รัฐบาลต้องประนีประนอมกับอดีตชนชั้นปักรองและกลุ่มธุรกิจแทนที่จะตอบสนองต่อความเรียกร้องต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ (เสน่ห์ 2541: 3–4) นักศึกษาเริ่มหมดความเชื่อมั่นในระบบธุรกิจและการเมือง แล้วเริ่มหาทางเลือกที่ถอนหากลอนโคนมากกว่า

การกลยุทธ์เป็นชัยมากขึ้นเรื่อยๆ ในหมู่นักศึกษาที่ทำกิจกรรมหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ได้รับการบ่มเพาะมาในบริบทที่คอมมิวนิสต์กำลังได้รับชัยชนะทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค แม้ว่าขบวนการในช่วงก่อน 14 ตุลาฯ จะได้รับแรงบันดาลใจจากกระแสสูงของขบวนการฝ่ายช้ายในตะวันตกหลังปี 2511 แต่นักศึกษาหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ เป็นชัยมากขึ้นท่ามกลางชัยชนะและการขยายตัวของรัฐบาลคอมมิวนิสต์และการสู้รบแบบ

กองโจรของคอมมิวนิสต์ในกัมพูชา เวียดนามและลาว ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกับฝ่ายช้ายในหมู่นักศึกษา (เกษยร 2527ก: 46; ใจ 2544ข; Wedel and Wedel 1987 :152–53) นอกจากนี้ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับจีนก็หลั่งไหลเข้ามาอย่างเสรีมากขึ้นและเผยแพร่อย่างเปิดเผยในหมู่นักเคลื่อนไหวไทย และคนทั่วไป โดยส่วนหนึ่งเป็นพระรัฐบาลไทยเปลี่ยนนโยบาย ต่างประเทศไปในแนวเข้าอกเข้าใจจีนมากขึ้นตามนโยบายมุ่งตะวันออกของสหรัฐอเมริกา⁶⁶ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการในหมู่นักศึกษาที่แสวงหาแรงบันดาลใจทางการเมืองที่มีลักษณะคลื่นรากจากประเทศคอมมิวนิสต์ใกล้เคียง (สุชาชัย 2544 :68–69).

นอกจากนี้ การโจมตีต่อต้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาและขบวนการทางสังคมต่างๆ โดยฝ่ายขวาจัดที่รุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ก็ทำให้พวกเขามีเหลือพื้นที่ตรงกลาง นอกจากไปทางช้ายสุดโต่ง (Prudhisan 1987 ; สุชาชัย 2544:118) สถาปัตยกรรมธุรกิจที่ย้ำแย้มและความไม่เสถียรภาพทางการเมืองที่เป็น

⁶⁶ ในปี 2514 สาธารณรัฐประชาชนจีน กล้ายเป็นสมาชิกการของคณะกรรมการตีความมั่นคงแห่งชาติ และ วิชาด นิคสัน เดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการในปี 2517 ในการตอบรับต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในปีเดียวกัน รัฐบาลสัญญา เชื่อสนับสนุนการค้ากับจีน และในปี 2518 นายกศึกฤทธิ์ เดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการ

ผลจากการเคลื่อนไหวของมวลชนทำให้กลุ่มธุรกิจและชนชั้นกลางที่ก่อนหน้านี้เคยสนับสนุนการชุมนุมประท้วงในเดือนตุลาคม 2516 หันไปสู้กระแสฝ่ายขวา จนถึงขั้นที่ยินดีต้อนรับการกลับมาของเผด็จการในอีกสามปีต่อมา ด้วยความที่ชนชั้นกลางเหล่านี้แทบไม่มีประสบการณ์ในเรื่องการเมืองและความไม่ประسีประสาในเรื่องการบริหารประเทศ จึงง่ายต่อการถูกซักจุ่งโดยฝ่ายอนุรักษ์นิยม ให้เชื่อว่าความตกต่ำทางเศรษฐกิจมีสาเหตุมาจากการประท้วงหยุดงานที่มีมากขึ้นและความไม่รับผิดชอบของผู้ใช้แรงงาน การเติบโตของสายสังคมนิยมและนิยมการปฏิวัติ (socialist and revolutionary) กายในขบวนการนักศึกษาและขบวนการทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดในประเด็นศักดินาและสถาบันกษัตริย์ ที่สร้างความหวาดกลัวให้กับฝ่ายนิยมเจ้า (Anderson 1977 :9, 18, 23 ; สมศักดิ์ 2001:9-15, 96-97) เห็นอื่นได ระดับความตึงเครียดเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากหลังจากขบวนการคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะทั่วภูมิภาคอินโดจีนในฤดูใบไม้ผลิปี 2518 การล้มล้างสถาบันกษัตริย์ของลาวในปลายปี 2518 ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกเป็นอย่างมาก ในแวดวงอนุรักษ์นิยม กองทัพและฝ่ายนิยมเจ้า⁶⁷ เพื่อเป็นการ

ปกป้องตนเองจากการเติมโตขึ้นของขบวนการฝ่ายซ้ายและคอมมิวนิสต์ ฝ่ายนิยมเจ้า นักการเมืองฝ่ายขวาและกลุ่มน้อยทุนจัดตั้งขบวนการขวาจัด ขึ้นมาในทุกระดับชั้นของสังคมและสนับสนุนการดำเนินมาตรการต่อต้านคอมมิวนิสต์ต่อฝ่ายซ้ายในขบวนการทางสังคมที่กำลังเติบโต (Morell and Chai-anan 1981:268-69; สมศักดิ์ 2544:9-15, 96-97 , 167 – 70)

มีองค์กรฝ่ายขวาต่างๆ เกิดขึ้นมหาศาลยองค์กร ที่สำคัญคือ นวพล ซึ่งเป็นกลุ่มคิดค้นโฆษณาชวนเชือjawajid ทำหน้าที่ผลักดันแนวคิดต่อต้านคอมมิวนิสต์ต่อสาธารณะอย่างตุเดือด ประกอบด้วย ปัญญาชนชนชั้นกลางปีกขวา นักเขียน พระ สมาชิกธรรมแม่บ้าน ของกองทัพ ข้าราชการ เป็นต้น บางคน เช่น พระกิตติวุฒิ พุด อย่างเปิดเผยว่า “ฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่好吧” (Morell and Chai-anan 1981: 235-52) ลูกเสือชาวบ้านในตอนแรกถูกจัดตั้งโดย ตำรวจตะเภาขายแคนในพื้นที่ชนบทเพื่อต่อต้านพคท. แต่ในระหว่างปี 2516 ถึง 2519 มีการขยายรวมถึงกลุ่มคนมีฐานะ คนวัยกลางคน ข้าราชการในระดับจังหวัด คนมีชื่อเสียงในท้องถิ่น เกษตรกรที่มีรายได้ปานกลางและสูง และคนรวยใหม่ตามจังหวัดต่างๆ และต่อมาในกรุงเทพฯ ในช่วงจุดสูงสุด มีลูกเสือชาวบ้านที่

⁶⁷ พนมเปญ ถูกยึดโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์และเขมรแดง ในวันที่ 17 เมษายน 2518 หลังจากนั้นไม่นาน 2 สัปดาห์ ใช่ง่อนกีถึงยึดโดยกรองทัพปลดแอกเวียดนาม ในเดือนชั้นความปีเดียวกันสถาบันกษัตริย์ลาวถูกล้มล้าง และประเทศไทยก้าวเข้ามายึดเป็น

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Anderson 77: 7, 3- 4; Anderson and Mendionés 85:3 ; Haber - korn 007: 8; Morell and Chai-anan 8 :4, 63)

ลงทะเบียนรัวสองล้านคนจากพลเมืองไทยสืบล้านคน คนเหล่านี้ได้รับการปลูกฝังด้วยความคิดแบบ “กึ่งfasist” พิธีกรรมเชิดชูความรักชาติ ความไม่พอใจในความวุ่นวายของประชาธิปไตย และความหวาดกลัวต่อภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ที่กำลังเกิดขึ้นนอกจานนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์แบ่งแยกแล้วปักครอง กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน (กอรมน.) ก็จัดตั้งกระทรวงและขึ้นมา ซึ่งเป็นเครือข่ายนักศึกษาต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างถึงเลือด ถึงเนื้อ มีสมาชิกเป็นลูกหลานชนชั้นกลางระดับล่างโดยเฉพาะนักเรียนอาชีวะที่อยู่ในช่วงเวลาที่ภาวะว่างงานเป็นปัญหารุนแรง พวกเขาก็ได้รับการปลูกเร้าทางอุดมการณ์ด้วยความคิดต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่ง และได้รับการสนับสนุนทางการเงินให้ก่อความรุนแรงต่อกิจกรรมและการชุมนุมของขบวนการนักศึกษาและประชาชน (Anderson 1977: 20, 27 –28; Bowie 1997 ; Morell and Chai-anan 1981:235–52; สมศักดิ์ 2544:147 –48; สุชาชัย 2544:128– 34)

เป้าหมายหลักที่การเคลื่อนไหวต่อต้านคอมมิวนิสต์มุ่งเป้าโจมตี คือ นักศึกษาและกิจกรรมที่พวกเขาริบ โดยใช้ทั้งการรณรงค์ทางอุดมการณ์และการใช้ความรุนแรง และการเหมารวมกลุ่มปีกความคิดทั้งแบบ ปฏิรูป (reformist) สุดโต่ง (radical) และซ้าย (leftist) ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งหมด มีการโน้มน้าวสารธรรมนูญให้

เชื่อว่า นักศึกษาและนักเคลื่อนไหวทางการเมืองคือคนทรยศต่อชาติ ได้รับแนวคิดคอมมิวนิสต์จากต่างชาติ และการสนับสนุนจากภายนอกประเทศ เรื่องราวที่ว่าผู้นำนักศึกษาได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานข้าราชการของโซเวียตและได้รับการฝึกฝนทางทหารในงานอย่างได้รับการเผยแพร่ร้าวแล้วร้าวเล่าในสื่อปีกขวา และสื่อปีกขวา ก็เคยเสนอภาพกิจกรรมแนวสังคมนิยมต่างๆ ว่าเป็นแผนล้มล้างสถาบันกษัตริย์ (สุชาชัย 2544:126–128, 131-33) มีการแจกจ่ายใบปลิวไปทั่วประเทศกล่าวหาผู้นำนักศึกษาและนักการเมืองพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคแนวร่วมสังคมนิยมและพรรคพลังใหม่ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ที่ต้องการทำลาย “ชาติ ศาสนา กษัตริย์” (Morell and Chai-anan 1981:4, 172) การทำร้ายร่างกาย การจับกุมและการลอบสังหารทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลเกิดขึ้นเป็นประจำ มีการตรวจห้ามเผยแพร่เนื้อหาในสื่ออย่างกว้างขวาง รวมถึงการสั่งปิดสำนักพิมพ์และหนังสือพิมพ์

นอกจากนี้ยังมีคดีร้ายแรงทางการเมืองเกี่ยวกับการสังหารคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์โดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งสร้างบรรยายกาศทางการเมืองที่ตึงเครียดและกดดันสำหรับนักศึกษา มีข้อมูลเปิดเผยในเดือนกุมภาพันธ์ 2518 เกี่ยวกับการสังหารหมู่ส่องเหตุการณ์ คือ “ถังแดง” และ “หมู่บ้านนาทราย” กรณีถังแดงเกิดขึ้นในภาคใต้ของไทย โดยเฉพาะจังหวัดพัทลุง โดยผู้ถูกกล่าวหา

ว่าเป็นคอมมิวนิสต์กว่าสามพันคนถูกเผาทั้งโดยฝีมือของทหาร ตำรวจหรือไม่ก็กรรมน. และหมู่บ้านนาทรายในจังหวัดหนองคาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดบึงกาฬ) โดยถูกกล่าวหาว่าสนับสนุนคอมมิวนิสต์ บ้านกว่าหนึ่งร้อยหลังถูกเผาราบและชาวบ้านสามพันคนถูกฆ่าโดยเจ้าหน้าที่ไทย (Morell and Chai-anan 1981:169– 72) นอกจากนั้นในต้นปี 2519 ดร.บุญสนอง บุณย์ทยาน เลขาธิการพระครสังคมนิยมแห่งประเทศไทย อาจารย์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของนักศึกษา และสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรของพระครเพลิงใหม่จากจังหวัดลพบุรีถูกสังหาร ในระหว่างการเดินขบวนประท้วงฐานทัพสหรัฐฯ ในกรุงเทพฯ ในเดือนมีนาคม 2519 กระทิงແดงประเบิดใส่ขบวนผู้ชุมนุม ทำให้มีผู้เสียชีวิตสิริราย และบาดเจ็บกว่าเจ็ดสิบราย ผู้นำการประท้วงต่อต้านเขื่อนหลายรายถูกสังหารในเดือนกรกฎาคม 2517 (Anderson and Mendiones 1985: 38; Morell and Chai-anan 1981:263 – 64 ; สุชาชัย 2001:101– 3, 125)

ความขัดแย้งแบ่งขั้วที่กินเวลานานาสองปี ระหว่างฝ่ายขวา และขบวนการนักศึกษาฝ่ายซ้ายที่เติบโตมากขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดลง เอียดด้วยเหตุการณ์สังหารหมู่ในตอนเช้าของวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ขณะฝ่ายขวาบ้านน้ำนิยมเจ้ากำลังพยายามนำระบบถนน กิตติจาร – ประภาส จากรุสตีรกลับสู่ประเทศไทย ขบวนการนักศึกษาที่ได้

กลับ ศนท.ร่วมกับ สภาแรงงานแห่งประเทศไทย (The National Labor Council of Thailand) จัดการชุมนุมประท้วงยืดเยื้อทั่วประเทศ เหตุการณ์ที่เป็นfangเส้นสุดท้ายสำหรับวิกฤตครั้งนี้ก็คือ การแขวนคอแรงงานนักกิจกรรมสองคนในจังหวัดนครปฐมเมื่อวันที่ 25 กันยายน หลังจากติดไปสเตอร์ต่อต้านการกลับมาของถนน และถูกตำรวจจับกุมไป นักศึกษาที่ชุมนุมประท้วงในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดแสดงลงทะเบียนการแขวนคอดังกล่าว ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือบังเอิญโดยร้ายก็ตามแต่ การแต่งหน้าผู้แสดงคนหนึ่ง เกิดไปมีความละม้ายคล้ายคลึงกับสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช หนังสือพิมพ์ สถานวิทยุ พระราชการเมืองและกลุ่มฝ่ายขวาต่างๆ เริ่กร้องให้มีการจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการหมั่นประบमเดชานุภาพครั้งนี้โดยทันที (Anderson 1977 : 13 ; Morell and Chai-anan 1981:247)

ในคืนวันที่ 5 ตุลาคม 2519 กลุ่มกระทิงແดงโจมตีนักศึกษา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในตอนเช้ามืดของวันที่ 6 ตุลาคม ตำรวจและตำรวจระเวนชายแดนติดอาวุธหลายร้อยนาย พร้อมด้วยลูกเสือชาวบ้าน กระทิงແดงและกลุ่มขวาจัดอีก ๑๙๖ นับพัน ระดมยิงและพยายามบุกเข้าไปในบริเวณมหาวิทยาลัย นักศึกษาบางคนถูกกระสุนกระทิบจนเสียชีวิตและถูกแขวนคอให้ดับไม้ หรือไม่ก็ถูกทุบตีและเผาทั้งเป็น (Anderson and Mendiones 1985: 39 ; Morell

and Chai-anan 1981:274 – 75; สมศักดิ์ 2544:155–60) ในเย็นวันนั้น กองทัพกีดขวางจังหวัดรัฐ แล้วในเวลาต่อมา ก็มีการแต่งตั้งรัฐบาลขวางสุดขั้ว ที่นำโดยธนาินทร์ กรัยวิเชียร ที่เป็นผู้พากษาอนุรักษ์นิยมสุดขั้วที่เชี่ยวชาญในนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ หนังสือต่างๆ ที่พิมพ์โดยนักศึกษาฝ่ายซ้ายถูกเผาและถูกสั่งห้าม เช่นเดียวกับกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษา (Chanthana 1987 :203; Connors 2003 :91–92; อิอกานต์ 2548:16–20). มีผู้ถูกจับกุมทั้งสิ้น 3,059 คนในวันที่ 6 ตุลาคมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และบริเวณใกล้เคียง ถึงแม้ว่าผู้ถูกจับกุมเกือบทั้งหมดจะได้รับการประกันตัวและปล่อยตัวออกมาในเวลาไม่นาน แต่ยังเหลือ 18 คนถูกดำเนินคดีในศาลทหารด้วยข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ และ 7 คนในนั้นก็ยังถูกดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ อีกด้วย (Haberkorn 2007 : 38– 39; สูธรรม 2522 ก , ช, ค, ง, 2544)⁶⁸ หลังจากเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ ปัญญาชน นักเขียน นักศึกษาและนักการเมืองฝ่ายซ้ายหลายพันคนต้องหลบซ่อนตัว

⁶⁸ กลุ่มนักศึกษาทั้ง 18 คนประกอบด้วย รังษัย วินิจฉัยกุล, สมศักดิ์ เจียมธีรากุล, สุธรรม แสงประทุม อภินันท์ บัวภักดี, นายประพนธ์ วงศิริพิทักษ์, นายวีโรจน์ ตั้ง วานิชย์, นายพินทร์ ตันบุญเพ็ม, นายประยูร อัครบวร, นายอรรถการ อุปถัมภกุล, นายสุรชาติ พัชรสุราษฎร์, นายอนุพงศ์ พงศ์สุวรรณ, นายอโรสสา ไอยรา瓦ณ์พันธ์, นายเสรี ศิรินุพงศ์, นายอารมณ์ พงศ์พันธ์, นายสุรชาติ บำรุงสุข, นายบุญชาติ เสนียรธรรม, น.ส. เสาร์ยิ่น แจ่มดวง, น.ส.สุชิตา ตันเชยันนท์,

หลายคนหนีไปหลบอยู่กับพคท. ในป่าทางภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือและใต้ (Anderson and Mendiones 1985: 9).

พนักเอกสารภาพและเป็นซ้ายมากขึ้น

ท่ามกลางปัญหาของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและแรงกดดันจากฝ่ายขวา ตลอดช่วง 2516-2519 uhn นักการนักศึกษามีความเป็นซ้ายและมีความเป็นเอกสารภาพมากขึ้นกว่าช่วงก่อน 14 ตุลาคม 2516 และนักศึกษายังพัฒนาทักษะและเครือข่ายในกระบวนการกำหนดและรณรงค์ทางนโยบายกับพรรคการเมืองต่างๆ ในการทำงานกับประชาชนที่เริ่สิทธิ์เริ่สิ่ง พวกรเข้าได้เรียนรู้การทำงานกับสาธารณะ ผลักดันประเด็นปัญหาของชาวบ้านรากหญ้าและการเปลี่ยนชื่อเรียกรองให้เป็นการรณรงค์เชิงนโยบาย กล่าวในเบื้องต้นกระบวนการก่อรูปทางอุดมการณ์แล้ว พวกรเข้าข่ายเข้าใกล้อุดมการณ์ฝ่ายซ้ายมากขึ้น โดยเฉพาะแนวคิดแบบใหม่อิสต์ภายในได้การขึ้นนำอยู่ท่าງๆ จากพคท.

ในการจัดตั้งการเคลื่อนไหว กลุ่มองค์กรนักเรียนนักศึกษา และกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนมัธยม มหาวิทยาลัยและพรรคราชการเมืองได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากนักเคลื่อนไหวฝ่ายซ้าย ในระดับมัธยม โรงเรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ถูกจัดตั้งและปลูกฝังด้วยความคิดฝ่ายซ้ายโดย ศนท. นักเรียนมัธยมเหล่านี้

รณรงค์ต่อต้านวัฒนธรรมการทุจริตและเรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ตามโรงเรียนต่างๆ กลางปี 2518 นักเรียนฝ่ายซ้าย คุณการนำสถานกเรียนและชุมชนต่างๆ ในโรงเรียนและทำให้กล้ายเป็นกลไกทางการเมืองสำหรับการเคลื่อนไหวที่กว้างขวางขึ้น (ชีพ, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 21 มีนาคม 2550, กรุงเทพฯ; พลางร สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, กุมภาพันธ์ 2550, กรุงเทพฯ) ในขณะเดียวกัน พวกเขาก็ทำการสนับสนุนต่อการเคลื่อนไหวของนักศึกษามหาวิทยาลัย ชาวนาชาวไรและผู้ใช้แรงงาน ศนท. ยังจัดการกระจายสมาชิกนักเรียนมารยมฝ่ายซ้ายไปตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้เพื่อสนับสนุนผลักดันแนวคิดซ้ายในมหาวิทยาลัยต่างจังหวัดที่เป็นที่รู้จักกันน้อยกว่า ตลอดจนกลุ่มที่มีความคิดทางการเมืองแบบกลางๆ (moderate) ในมหาวิทยาลัยขึ้นนำ (จริยา, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 24 กุมภาพันธ์ 2550, กรุงเทพฯ; เป็ด, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 25 พฤษภาคม - 2549, กรุงเทพฯ; Morell and Chai-anan 1981:162; สมศักดิ์ 2544)

ในระดับมหาวิทยาลัย ถึงจะมีความไม่ลงรอยกันในช่วงแรก ระหว่างนักศึกษาที่ไม่ซ้าย (non-leftist) ฝ่ายกลางๆ (moderate) และซ้าย (leftist) ก็ตาม แต่พอถึงกลางปี 2518 นักศึกษาฝ่ายซ้าย ก็ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนองค์กรนักศึกษาต่างๆ ให้กล้ายเป็นหน่วยจัดตั้งฝ่ายซ้าย ในตอนแรก มีการช่วงชิงการระหว่าง

กลุ่มซ้ายและกลุ่มที่ไม่ซ้าย ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างกลุ่มและแกนนำที่มีระดับความซ้ายลดหลั่นกันไป ยกตัวอย่างเช่น นักศึกษาที่ซ้ายกว่าของวัฒนศน. เป็นองค์กรสายกลางๆ ฝ่ายซ้ายอย่างเสกสรร ประเสริฐกุลที่ทำหน้าที่โข่งให้กับศน. ลาออกจากไปในเดือนพฤษภาคม 2516 เขาตั้งองค์กรใหม่ชื่อว่า สาพันธ์นักศึกษาเสรี แห่งประเทศไทย ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในแนวทางซ้ายกว่า ในขณะเดียวกัน ศน. ภายใต้การนำของสมบัติ สำรางรัญวงศ์ที่เป็นนิสิตสายกลางจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมงานกับรัฐบาลในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย สาพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย ส่งกลุ่มนักศึกษาไปเคลื่อนไหวกับชวนานในชนบท สาพา แรงงานและคนจนในเมืองในการรณรงค์ทางการเมืองตามแนวทางฝ่ายซ้าย ในขณะเดียวกัน อธิบดี บุญมีกี้จัดตั้งองค์กรของตัวเองคือ ประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่พยายามดำเนินการเป็นอิสระจากอิทธิพลน้อยกว่าและเล็กกว่าในแห่งของการเมือง มวลชน อย่างไรก็ตาม ในแห่งของการเมืองรัฐสภา องค์กรนี้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการร่างรัฐธรรมนูญและตรวจสอบรัฐบาล (Morell and Chai-anan 1981:150-51; บันทึก 2550:153 -55)

ถึงจะมีความไม่ลงรอยกันในตอนแรกระหว่างกลุ่มชัยและกลุ่มอื่นๆ หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 พรรค้นักศึกษาฝ่ายชัยก็เริ่มดึงดูดสมาชิกได้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ในแบบทุกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ พวกเขายังทำให้พรรคแแนวกลางๆ ต้องหันหน้าทางชัย อีกด้วย ซึ่งขณะเชิงสัญลักษณ์ที่สำคัญอันหนึ่งคือการยึดกุมศูนย์ สำเร็จในปี 2518 (ซีพ. สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 21 มีนาคม 2550, กรุงเทพฯ; เป็ด, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 25 พฤษภาคม 2549, กรุงเทพฯ; ผา, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 3 มีนาคม 2550, กรุงเทพฯ; Morell and Chai-anan 1981:162; สมชาย, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 29 มีนาคม 2550, มหาสารคาม) หลังจากช่วงซึ่งกับกลุ่มสายกลางต่างๆ เกรียงกມล เล่าให้ฟิโรจน์ ชี้่งได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาฝ่ายชัย พร้อมกับการสนับสนุนและอิทธิพลอย่างลับๆ จากพคท. ก็คัวว่าตำแหน่งเลขานุการศูนย์. เอาจนนผู้สมัครสายกลาง และเสรีนิยมอื่นๆ ไปได้ ภายใต้การนำของเกรียงกມล ศูนย์. กล้ายเป็นองค์กรร่วมที่ข่วยผนึกสายต่างๆ ของขบวนการนักศึกษาฝ่ายชัย (สมศักดิ์ 2544:94-95; สุชาชัย 2544, 114)

ในการดำเนินงานเคลื่อนไหวฝ่ายชัย นักศึกษาเป็นแนวร่วมกับรัฐบาลเสรีนิยมและพรรคการเมืองที่ค่อนมาทางสังคมนิยม สมาชิกฝ่ายชัยหลายคนของศูนย์ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ เป็นหลักการรองรับเพื่อการปฏิรูปทางสังคมและการเมือง

(Anderson and Mendiones 1985:37) ในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ แกนนำนักศึกษาหลายคนมีส่วนร่วมแข็งขันในคณะอนุกรรมการศึกษาและการมีส่วนร่วมของประชาชน (Morell and Chai-anan 1981: 109- 11) นอกจากนี้ หลายคนมีบทบาทสำคัญในการช่วยผู้สมัครจากพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยในการเลือกตั้งปลายปี 2517 นอกจากเป็นแนวร่วมกับชนชั้นนำเสรีนิยมและพรรคการเมืองแล้ว นักศึกษาชัยมีส่วนร่วมอย่างมากในการเติบโตของขบวนการชาวนา แล้วแรงงาน นักศึกษาหลายคนสนับสนุนการนัดหยุดงานประท้วงและการลุกขึ้นสู้ของกลุ่มแรงงานชาวนา และครู โดยเรียกร้องทางสิทธิที่ถูกเพิกเฉยมานานหลายทศวรรษ ในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยที่ประเทศที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ศูนย์. ร่วมงานกับทบทวนมหาวิทยาลัย ใน การส่งเสริมประชาธิปไตยและการพัฒนาชนบท โครงการนี้ทำให้นักศึกษาหลายพันคนได้มีโอกาสสัมผัส เปิดหูเปิดตาและตื่นตระหนึ่ง กับชีวิตของชาวนาชาวไร่ในชนบทและคนจน เมืองในสลัม ต่อมาก็ สถาปัตยนักศึกษาเสรี ที่นำโดยเสกสรร ประเสริฐกุล ก็เริ่มโครงการออกแบบสุชนบท นักศึกษามหาวิทยาลัยหลายร้อยและต่อมากลายพันคนถูกส่งออกไปยังพื้นที่ที่ห่างไกลและยากจนที่สุดของประเทศไทย อย่างไรก็ตามแทนที่จะเป็นการเผยแพร่ประชาธิปไตย นักศึกษาจำนวนมากหันไปจัดตั้งชาวไร่ชาวนาและ

ส่งเสริมการปฏิวัติสังคม พากเข้าบรรยายให้ชาวไร่ชาวนารู้ถึงความชั่ว ráยของทุนนิยม ภัยคุกคามของซีไอเอของสหรัฐอเมริกา และความจำเป็นต้องมีการต่อสู้ทางชนชั้น เนื่องจากความทุกข์ยากที่ส่งสมมานานปีที่ไม่เคยได้รับการเหลียวแล นักศึกษาที่สามารถชักจูงให้ชาวนาชาวไร่จำนวนมากรวมตัวจัดตั้งเพื่อ กดดันให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาและเพื่อต่อสู้กับการกดขี่จากเจ้าที่ดินหรือข้าราชการในท้องถิ่น ในการสร้างความมีกิจให้กับนักศึกษาสร้างแรงบันดาลใจให้กับพวกรเข้าด้วยความสำเร็จของการลุกฮือในเหตุการณ์ 14 ตุลา พากเข้าบรรยายถึงการที่กลุ่มนักศึกษาที่มีการจัดตั้ง (โดยไม่มีอาวุธ) ประสบความสำเร็จในการโคนันล้มระบบทหารที่ดูมีอำนาจลั่นฟ้าลงไบได้อย่างไร (Haberkorn 2007 :chap. 4, 175– 76, 180-81, 191-98; Morell and Chai-anan 1981:151–54, 213 –15; สุราษฎร์ 2544 :112; Wedel and Wedel 1987 :150). ตั้งแต่ต้นปี 2517 เป็นต้นมา องค์กรนักศึกษาหลายเป็นพลังสนับสนุนสำคัญของเครือข่ายขนาดใหญ่ของขบวนการชาวนาชาวไร่ ในเดือนมีนาคม 2517 ด้วยการสนับสนุนจากศนท. ชาวนาชาวไร่จัดชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่เป็นครั้งแรก โดยข้อเรียกร้องราคาข้าวที่สูงขึ้น ได้รับความสนใจจากคนทั่วทั้งประเทศไทย ปลายปี 2517 ด้วยการสนับสนุนจากนักศึกษา สถาบันติบัญญัติแห่งชาติผ่านพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2517 และสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่ง

ประเทศไทยก็ถูกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อติดตามตรวจสอบการดำเนินการตามกฎหมายและเคลื่อนไหวจัดตั้งชาวนาชาวไร่ทั่วประเทศ (Anderson and Mendiones 1985; ; Haberkorn 2007 :211; Morell and Chai-anan 1981:151–61, 223 –24; Wedel and Wedel 1987 :150).

นักศึกษาสร้างแนวร่วมและทำงานอย่างใกล้ชิดกับกลุ่มแรงงานและคนจนเมือง สหพันธ์นักศึกษาเสริมหาทำงานอย่างเข้มข้น กับคนในสลัมในกรุงเทพฯ และร่วมงานกับผู้นำสหภาพแรงงานต่างๆ ที่กำลังเติบโตเพื่อเคลื่อนไหวเรียกร้องค่าแรงที่สูงขึ้นและสภาพการทำงานที่ดีขึ้น ศนท.สนับสนุนการนัดหยุดงานประท้วงครั้งใหญ่ครั้งแรกของแรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอในเดือนมิถุนายน 2517 ซึ่งมีค่านางงานหลายพันคน์จากโรงงานประมาณหกร้อยแห่ง ที่สำคัญที่สุดคือ นักศึกษามีบทบาทสำคัญในการก่อรูปที่ชัดเจนเป็นครั้งแรกของสิ่งที่เรียกว่า “สามประสาน” ซึ่งเป็นการจับมือกันระหว่างนักศึกษา ชาวนาและกรรมกร นักศึกษาลงไปตามหมู่บ้านต่างๆ และระดมกำลังชาวนาในพื้นที่ภาคกลางจำนวนมากมาให้การสนับสนุนการชุมนุมประท้วงของผู้ใช้แรงงาน การจับมือเป็นพันธมิตรทางการเมืองเช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประเทศไทย และสร้างความตื่นตระหนกเป็นอย่างมากให้กับหน่วยงานต่อต้าน

คอมมิวนิสต์ (Morell and Chai-anan 1981:154, 159–61, 189–90, 196).

นอกจากการร่วมงานกับชาวนาและแรงงานแล้ว นักศึกษาที่อยู่ในชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ก็จัดตั้งขบวนการทางสิ่งแวดล้อมฝ่ายซ้ายขึ้นมา พวกเขาระบบความสำเร็จในการเรื่องโดยปัญหาสิ่งแวดล้อมกับการกดขี่ชุดริดทางชนชั้นและการแสวงประโยชน์ของรัฐ (class and state exploitation) และจักรพรรดินิยมอเมริกัน พวกเขากล่าวว่ารัฐไทยและชนชั้นนายทุนกำลังร่วมมือกันกดขี่ประชาชน และเคลื่อนไหวต่อต้านการทำลายป่า ผลกระทบจากอุตสาหกรรมปิตอเรเคมี การสร้างมลภาวะต่อแม่น้ำโขงโดยโรงงานแห่งหนึ่ง และอ่างเก็บน้ำในจังหวัดชลบุรีที่กักเก็บน้ำเพื่อป้อนให้กับพัทยาที่เป็นเมืองท่องเที่ยวแต่ได้ทำให้บ้านมากกว่าสองพันหลังคาเรือนต้องจมอยู่ใต้น้ำ นอกจากนี้ ชุมชนอนุรักษ์จาก 37 สถาบัน·ศนท. กลุ่มนักศึกษา กว่า 500 คน จัดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และกลุ่มอื่นๆ จัดการชุมนุมที่มีผู้มาเข้าร่วมมากกว่าหมื่นคนเพื่อประท้วงการให้สัมบูรณ์แก่เมืองใหม่โกอ่าย่างผิดกฎหมายในภาคใต้และแผนก่อสร้างสถานีเรดาร์ของกองทัพสหรัฐฯ ในภาคเหนือของไทย พวกเขานำเสนอที่จักรพรรดินิยมอเมริกันว่าเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อสภาพแวดล้อมของไทย (สุชาชัย 2544:122–26)

ในช่วงเวลาเดียวกัน ขบวนการนักศึกษาขับเข้าไปล็อกพคท.มากขึ้น ในทิ้งด้านการจัดตั้งและอุดมการณ์ แนวคิดเหมาอิสต์ที่ได้รับการส่งเสริมโดยพคท.กล้ายมาเป็นอุดมการณ์หลักในหมู่นักศึกษา ซึ่งช่วยสนับสนุนความเป็นเอกภาพของขบวนการนักศึกษา (ธิกานต์ 2555:2–3; สมศักดิ์ 2550 ข:400) ด้วยการเผยแพร่ตามช่องทางต่างๆ เช่น สำนักพิมพ์ หนังสือพิมพ์ วารสารรายสัปดาห์ จุลสารได้ดิน และสถานีวิทยุกระจายเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย แนวคิดเหมาอิสต์และยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพคท.กล้ายเป็นแนวคิดฝ่ายซ้ายแนวทางเดียวกันที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยอย่างละเอียด ครบถ้วน (สุชาชัย 2544:117; ธิกานต์ 2555: 3–4) หนังสือพิมพ์อย่างเช่น เอเชียและปิตุภูมิที่ได้รับการสนับสนุนอย่างลับๆ จากสาขาของพคท.ในกรุงเทพฯ กล้ายเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารหลักเกี่ยวกับจีน พคท. และที่สำคัญ อุดมการณ์มาร์กซิสต์-เหมาอิสต์และยุทธศาสตร์การปฏิวัติต่างๆ (Morell and Chai-anan 1981:28–88; สมศักดิ์ 2544:59–64; ธิกานต์ 2555: 3–8) เมื่อรัฐบาลให้การยอมรับสาธารณรัฐประชาชนจีนในตอนต้นปี 2518 และเริ่มปรับความสัมพันธ์เป็นปกติกับประเทศไทยในอินโดจีน หลังเดือนเมษายนของปีนั้น การพิมพ์เผยแพร่วรรณกรรมฝ่ายซ้ายแนวสูรบก្រឹមายตัวมากขึ้นไปอีก คู่มือบางเล่มที่พคท.ใช้ฝึกอบรมแกนนำก็มีวางขายอย่างเปิดเผยตามแผงหนังสือและร้านหนังสือ

ตามมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ หนังสือของพรคร อายางเช่น ชีวทัศน์ เยาวชนที่เขียนโดยสมาชิกโปลิตบูโรคนหนึ่ง ถูกแจกจ่ายแบบให้ เปลาตามมหาวิทยาลัยต่างๆ (Morell and Chai-anan 1981:16) ต้นปี 2517 องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประสบ ความสำเร็จในการจัดงานนิทรรศการจีนแดง คนเข้าร่วมจำนวนมาก แสดงความสนใจในคอมมิวนิสต์แบบจีน นักศึกษาและปัญญาชน ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากอุดมการณ์ดังกล่าว เกษียร เตชะพิร ภัยหลังเขียนในบทความหลังจากออกจากพคท.แล้ว ยอมรับว่า เขากลุ่มนี้น่าและกล้ายเป็นซ้ายในช่วงนั้นเอง (ธิกานต์ 2555:2-4; เกษียร 2539)

นอกจากนี้เนื้อหาความคิดเกี่ยวกับฝ่ายซ้ายยังได้รับการ เมยแพรในหมู่นักศึกษาโดยนักศึกษาคนเอง มีการพิมพ์หนังสือว่า ด้วยมาร์กซิสต์และเหมาอิสต์อุกมาห์ลายร้อยฉบับ และมีนักเรียน มัธยมและนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา อ่านกันอย่างกว้างขวาง ถึงปลายปี 2518 นักศึกษาที่จริงจังส่วนใหญ่ (แกนนำศนท.และ องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ) ก็มีความเลื่อมใสในการปฏิรูป คำແຄลงของแกนนำนักศึกษาเริ่มคล้ายคลึงกับแนวทางนโยบาย ของพคท. ทั้งส่องกลุ่มนักนักศึกษาต่อสู้เพื่อเอกสารและโภมตีจกรพรดิ นิยมของสหรัฐอเมริกา นายทุนและนักลงทุนต่างชาติ ศักดินา กองทัพ ทุนนิยมข้าราชการ และประชาธิปไตยเสรีนิยม เอกสาร

สิงห์พิมพ์ของนักศึกษาเน้นย้ำความสนใจของพวกเขาว่าที่มีต่อมาრ์ก ซิสต์-เลนินนิสต์-เหมาอิสต์ และใช้ศัพท์แสงฝ่ายซ้ายอย่างเช่น จกรพรดินนิยมอเมริกัน นายทุน ศักดินา ขุนศึก การกดซื้อดรีด (exploitation) การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ การปฏิรูปวัฒนธรรม กระทึ่งวรรณสารที่จัดทำโดยกลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธ ในโรงเรียน มัธยมแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ก็ยังประกาศว่าเยาวชนไทยจำเป็นต้อง สามัคคีและประสานการต่อสู้รวมกับมวลชนเพื่อที่จะทำลาย ผู้เขียน ที่ใช้นามปากกา ยุวปฏิรูป ในวารสารนักศึกษาอีกฉบับหนึ่ง ยุวทัศน์ เรียกร้องให้นักศึกษาจับอาวุธต่อสู้กับ “นายทุน ศักดินา และ กระภูมพี” (ประชา 2549) กลางปี 2518 อธิปัตย์ ที่เป็น หนังสือพิมพ์ของศนท. สนับสนุนจุดยืนของพคท. และพิมพ์ บทความและบทบรรณาธิการที่เสนอว่าทางเดียวที่จะทำให้ สังคมดีขึ้นคือการปฏิรูป ไม่ใช่ประชาธิปไตยหรือวัฒนาการ ใน ฉบับหนึ่ง อธิปัตย์ไปกลถึงขนาดที่ติพิมพ์บทความอธิบายวิธีใช้ ปืนกล AK-4 ของรัสเซียที่เป็นอาวุธพื้นฐานของพคท. ผู้นำนักศึกษา ยุค 14 ตุลา อย่างเช่น ธิรยุทธ บุญมีกิจ อ่านมาร์กซิสต์และเหมาอิสต์ และได้แปลหนังสือ บนเส้นทางสู่สังคมนิยมจีน (The Chinese Path to Socialism) จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย นอกจากนั้น ยังมีความตื่นตัวเพื่อฟูในเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนเนื้อหาปฏิรูป วง ตนตระ “เพื่อชีวิต” ตามมหาวิทยาลัยเริ่มแต่งและเล่นเพลงปฏิรูป

เพลงบางส่วนแต่งโดยนักปฏิวัติชี้ข้อบกพร่องในไทยที่สัมพันธ์กับพคท. หลายเพลงของพคท. เองก็ได้รับการเผยแพร่ก่อนภาคทางสถานีวิทยุเดลินิวส์ของพรครท.ที่นักศึกษาจำนวนมากรับฟัง และพากันผิวปากและร้องกันอย่างเปิดเผยในมหาวิทยาลัย (Morell and Chai-anan 1981:162-6 , 172, 288-90) สิงหาคมนี้ช่วยย่อเนื้อหาสาระของHEMAอิสต์ที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้นและสร้างอารมณ์อีกเท่าเพื่อการปฏิวัติ (สุทธิศักดิ์, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 1 ธันวาคม 2549, เชียงใหม่)

นักวิชาการหลายคนเสนอว่าพอถึงต้นปี 2519 นักศึกษาและองค์กรนักศึกษาก็ได้กล้ายเป็นหน่วยจัดตั้งHEMAอิสต์ และส่วนหนึ่งของกองกำลังพคท. ไปแล้ว (เงชียร 2527ก:44-45; สมศักดิ์ 2544:59-64) นักศึกษารณรงค์กิจกรรมและใช้กรอบคิดทางการเมืองในแบบเดียวกับพคท. นักกิจกรรมในแบบทุกมหาวิทยาลัยร่วมงานกับ สถาบันชื่อชานาชาติแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับพคท. กลุ่มนักศึกษาการเมือง ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่นักศึกษาทำหน้าที่เผยแพร่แนวคิดHEMAอิสต์และปลูก儒道การปฏิวัติมากกว่าที่จะเป็นการถกเถียงในประเด็นที่หลากหลายอย่างที่เคยเป็นก่อนหน้าเหตุการณ์ 14 ตุลา (ชีพ, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 21 มีนาคม 2550, กรุงเทพฯ; เป็ด, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 25 พฤษภาคม 2549, กรุงเทพฯ; เงชียร 2527ก:44-45) พอกถึงต้นเดือนตุลาคม 2519 นักศึกษาเกือบทั้ง

พันคนและแغانนำนักศึกษาอย่างน้อยครึ่งหนึ่งเคยมีการติดต่อทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมกับสมาชิกพคท. (Morell and Chai-anan 1981:289-90)

กระทั่งกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้ซ้ายมากก็ยังเป็นซ้ายมากขึ้น นักศึกษาที่ก่อนหน้านี้ค่อนไปทางเสรีนิยมจำนวนมาก เช่น เสกสรร ประเสริฐกุลและธีรยุทธ บุญมีที่ได้อ่อนเอียงมาทางซ้าย ในที่สุดก็หันเหลือกมาจากกลุ่มนักศึกษาเสรีนิยมอย่างสนท. และจัดตั้งองค์กรฝ่ายซ้ายของตนเอง เสกสรรจัดตั้ง สถาบันนักศึกษาเสรี เพื่อทำงานโดยตรงกับขบวนการแรงงานและชาวนา ธีรยุทธจัดตั้งกลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวที่ซ้ายมากกว่าที่ตนเองเคยทำมาก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา (เงชียร 1996a: 78-80; Morell and Chai-anan 1981:149-50, 218-19; Wedel and Wedel 198:150-51) จิรันันท์ พิตรปรีชา ผู้นำนักศึกษาหญิงจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลา ก็มีส่วนเกี่ยวข้องในขบวนการฝ่ายซ้าย หลังจากปี 2516 เธอก็กล้ายเป็นโฆษณาอย่างไม่เป็นทางการสำหรับขบวนการฝ่ายซ้ายในประเด็นผู้หญิง และใช้ภาษาคอมมิวนิสต์และการปฏิวัติในการเขียนของเธอ (Morell and Chai-anan 1981:154, 159-61, 189-90, 196; Wedel and Wedel 198:142-43).

ภายใต้ภาพของขบวนการนักศึกษาฝ่ายซ้ายที่เป็นเอกภาพ และการหันเหลี่ยมในทิศทางซ้ายมากขึ้น พร้อมกับวาระกรรมเมือง อิสต์-คอมมิวนิสต์ของนักศึกษาที่เคยเป็นเสรีนิยมมาก่อน ความสัมพันธ์ทางการจัดตั้งและการนึกทางอุดมการณ์ระหว่าง นักศึกษาและพคท. มีความซับซ้อนและมีการต่อสู้กันภายใน ในขณะเดียวกันการเคลื่อนไหวและกระบวนการสร้างกรอบอุดมการณ์ ไม่ได้ถูกจำกัดอย่างตายตัว การช่วงชิงในหมู่นักศึกษาปีกต่างๆ ยังคง ดำเนินต่อไป

การครอบงำองค์กรและการซึ่นนำทางอุดมการณ์ของพคท. มีลักษณะคลุมๆ กระฉับกระเฉย และสัมพันธ์แบบมีระยะห่าง เป็น การสื่อสารระหว่างเซลล์หรือกลุ่มย่อยๆ มากกว่าที่จะเป็นสายการ บังคับบัญชาโดยตรง (ธงชัย, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 9 กุมภาพันธ์ 2556, กรุงเทพฯ) ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา พคท. แทบไม่ให้ความ สนใจต่อขบวนการนักศึกษาเนื่องจากมีนโยบายให้ความสำคัญกับ ชนบท และกลั่นกรองการปราบปรามคอมมิวนิสต์และสถานะผิด กฎหมายของตน (กนก 2524: 305–6; Morell and Chai-anan 1981:286–87) พคท. มีสมาชิกพรรคทำงานอยู่ในเมืองเพียงไม่กี่ คนที่สร้างสายสัมพันธ์ลับกับผู้นำนักศึกษาไม่กี่คน สมาชิกพคท. หลายคนซวยสนับสนุนกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และกระตุ้นให้ กลุ่มลูกหลานของสมาชิกพรรคร่วม สมาชิกสหภาพแรงงานเข้า

ร่วมการชุมนุม พวกเข้าทำงานกับหลายคนในหนังสือพิมพ์และ สำนักพิมพ์เพื่อสนับสนุนขบวนการนักศึกษา (สมศักดิ์ 2544:59–64) อย่างไรก็ตาม ในการทำเช่นนี้ พคท. จำเป็นต้องรักษาความ ปลอดภัย การสื่อสารหรือความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างนักศึกษากับ กรรมในระดับจ้าว (จรล 2543:218–21) หลังจากความสำเร็จ ของการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลา คณะกรรมการกลางของพคท. เริ่มให้ความสนใจอย่างจริงจังกับ ขบวนการนักศึกษา (Morell and Chai-anan 1981:286–8 ; Wedel and Wedel 198:152–5) แต่จุดสนใจสำคัญยังคงเป็น ยุทธศาสตร์การปฏิวัติโดยชนบท สำหรับพคท. แล้วการปฏิวัติโดย นักศึกษาในเมืองเป็นแรงบันดาลใจสำหรับขบวนการปฏิวัติ แต่ไม่ใช่ ยุทธศาสตร์การเมืองที่ถูกต้อง (สมศักดิ์ 2544:59–64) ก่อน เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ก็ยังมีนักศึกษาจำนวนไม่มากที่อยู่ใน โครงสร้างองค์กรของพคท. อย่างเป็นทางการ (สมศักดิ์ 2548)

ปัจจุบันยังคงมีการถกเถียงกันอยู่เกี่ยวกับบทบาท ของพคท. ในขบวนการนักศึกษาในช่วง 14 ตุลา 2516 และ 6 ตุลา 2519 ประเด็นสำคัญประเดิมหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่คนรุ่น 6 ตุลาด้วยกันเอง คือ ความเป็นจริงของการครอบงำนักศึกษา โดยพคท. ทั้งในแง่ของการจัดตั้งและอุดมการณ์ ใครนำใคร? พคท. นำนักศึกษาจริงหรือไม่? หรือนักศึกษาดำเนินการโดยอิสระ

จากพคท.? ในการสัมภาษณ์ อตีตนักศึกษาที่ระบุตัวเองว่าเป็น “ตัวปิด” มีแนวโน้มที่จะเข้าใจว่าพคท. มีอิทธิพลสูงต่อองค์กรนักศึกษามากกว่าผู้ที่ระบุตัวเองเป็น “ตัวเปิด” โดย ตัวปิด หมายถึงนักศึกษาที่โดยมากมองว่าตัวเองทำงานเคลื่อนไหวการเมืองโดยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและการซื้น้ำจากสมาคมพคท. ส่วน ตัวเปิด หมายถึงแทนนักศึกษาที่มองตัวเองเป็นนักเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระจากพรรครช อย่างไรก็ตาม ตัวปิดอ้างว่าถึงตัวเปิดจะไม่มีการติดต่อกับพคท. โดยตรง แต่ตัวเปิดก็ถูกแวดล้อมและได้รับการหนุนช่วยจากตัวปิดที่ได้รับอิทธิพลและร่วมงานกับพคท. ในส่วนของอุดมการณ์ ระดับของการกลยุทธ์ตั้งคำถาม นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมที่ต้องเปลี่ยนแรงเปลี่ยนเวลา many มากกว่าที่จะมานั่งศึกษา และถูกเดียงกันเรื่องอุดมการณ์ ลงชี้ วินิจฉัย หนึ่ง 18 ในอตีตนักศึกษาที่ถูกจับและดำเนินคดีหลัง 6 ตุลา อธิบายขบวนการนักศึกษาระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ว่าเป็นขบวนการHEMA อิสตร์ระดับอ่อน สำหรับเขามันคือขบวนการHEMA อิสตร์ของคนอายุสูบแปดถึงยี่สิบปี หล่ายคนไม่เคยอ่านหนาและไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดแบบHEMA อิสตร์ (สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 9 กรกฎาคม 2556, กรุงเทพฯ)

ผู้นำนักศึกษาหลายคนที่เดิบโடทางการเมืองก่อน 14 ตุลา และภายนหลังระบุตัวเองว่าเป็นคนรุ่น 14 ตุลา ยังคงมองตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของพลังนักศึกษาที่ประสบความสำเร็จที่เป็นอิสระจากพคท. และถูกบ่มเพาะด้วยแนวคิดทางการเมืองที่หลากหลาย เช่น เสรีนิยมแบบนิยมเจ้า ชา้ายใหม่และประชาธิปไตยสังคมนิยม (Geheyer 2527ก:43 , 2539ก: 78–80; Wedel and Wedel 1987 :152–53) หลายคนยืนยันว่าตนสนับสนุนแนวทางการเมืองระบบรัฐสภา การต้อเพ่ง และอหิงสา กิจกรรมของนักศึกษา ไม่ได้มุ่งเฉพาะแนวทางชนบทและสู้รับ พวกรเข้าทำงานอื่นคุ้นเคยกับการเคลื่อนไหวช้านานในชนบทด้วย คือ การเป็นพันธมิตรกับกรรฐนพก้าวหน้า สนับสนุนขบวนการแรงงาน และส่งเสริมประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งและประเด็นสิ่งแวดล้อมต่างๆ (Morell and Chai-anan 1981:159–61) บางครั้งบางคราว นักศึกษารุ่น 14 ตุลาที่เป็นสังคมนิยม-เสรีนิยมก็ถูกประมาณโดยนักศึกษาที่ซ้ายกว่า โดยเฉพาะรุ่นน้องที่ได้รับการปลูกฝังด้วยแนวคิดHEMA อิสตร์หลัง 14 ตุลาและต่อมามีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในเหตุการณ์ 6 ตุลา ซึ่งภัยหลังถูกเรียกว่าคนรุ่น 6 ตุลา คนรุ่น 14 ตุลาหลายคนถูกรุ่นน้องสถาปัตย์เป็น “ปฏิกริยาเสรีนิยม” “นายทุนน้อย” และ “วีรชนเสรีนิยมอวดอ้างตัวเอง” การถูกเดียงกันระหว่างนักศึกษากลุ่มต่างๆ มักจะลงเอยด้วยการสร้างความแบก

แยกและลดทอนฝ่ายเสรีนิยม และเปิดพื้นที่ให้กับอุดมการณ์พคท. เป็นอุดมการณ์นำของขบวนการนักศึกษาและประชาชน (เกชียร 2539 ก:80) (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับคนรุ่น 14 และ 6 ตุลา, ดู เกชียร 2527; อิกานต์ 2555 :84-85; and chapter of this volume).

กล่าวในเบื้องต้น ความสำเร็จของพคท.ในการยึดกุม บทบาทครอบงำไม่ได้มีแต่เพียงการส่งเสริมแนวคิดเหมาอิสต์และ คอมมิวนิสต์เท่านั้น อุดมการณ์เหมาอิสต์ไม่ได้เปิดขับหรือกดบัง อุดมการณ์อื่นๆ แต่จริงๆ แล้วสนับสนุนและร่วมมือกัน (อิกานต์ 2012:2-3 ; เกชียร 2012) การสร้างกรอบโครงความคิด (framing alignment) เชื่อมแนวคิดเหมาอิสต์กับกระแสความรู้สึก “ชาตินิยม” และนำนักศึกษาไปใกล้ชิดกับพคท.มากขึ้นด้วย ความสัมพันธ์ของพคท.กับฝ่ายซ้ายไทยในทศวรรษ 1950 กระบวนการสร้างกรอบโครง (framing process) ผนึกอุดมการณ์ ชาตินิยมและขับเน้นวิรชันฝ่ายซ้ายไทยยุคทศวรรษ 1950 พคท. เน้นการต่อต้านตะวันตกและการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐไทย ซึ่งได้บ่ม เพาะในหมู่นักศึกษา ก่อน 14 ตุลา (ลงชัย 2537:10) ใน ขณะเดียวกัน ฝรั่งเศสเพิ่มเติมให้กับชาตินิยมเดิมที่มีลักษณะกว้างๆ กล้ายเป็นชาตินิยมใหม่ที่มุ่งต่อต้านจักรพรรดินิยมอเมริกันและ

ส่งเสริมสังคมนิยมสากล โดยเฉพาะการเป็นพันธมิตรกับประเทศ ตะวันออก เช่น จีน (สุชาชัย 2544 :94-101)

การใช้ฝ่ายซ้ายไทยในทศวรรษ 1950 ช่วยเชื่อมโยง นักศึกษารุ่นหลังเข้ากับพคท. ในการเข้าสู่ช่วงของการกล้ายเป็นซ้าย หลังปี 2516 นักศึกษาแสวงหาประวัติศาสตร์ของตนเอง เมื่อกลุ่ม วรรณกรรมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์บังเอิญเจองานของจิตร ภูมิ ศักดิ์เข้าและเริ่มขุดค้นงานอื่นๆ ของเข้า (Reynolds 1987 : 39) พคท. ก็เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญญาชนฝ่ายซ้ายไทยอย่างตั้งใจ (สมศักดิ์ 2534 :22-34) พคท. มอบตัณฉบับต่างๆ ให้กับนักศึกษา และจัดพิมพ์งานและชีวประวัติของจิตรโดยสำนักพิมพ์ของพระรัตนโกสินทร์ (ประจักษ์ 2548: 312- 314; สมศักดิ์ 2547) ในระหว่างปี 2516 ถึง 2519 บทกวี ดนตรี บทวิจารณ์ บทความและงานวิชาการของ จิตร ตลอดจนงานของนักเขียนก้าวหน้าคนอื่นๆ ในยุคทศวรรษ 1950 ได้รับความนิยมในหมู่นักศึกษา (Anderson and Mendiones 1985: , 8; Morell and Chai-anan 1981: 00; Reynolds 1987 :14-16; somsak 1991:22-37) การค้นพบ จิตรและพิมพ์ช้ำผลงานของเข้าทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง ทศวรรษ 1950 และช่วงปี 2516-19 ซึ่งช่วยนิยามและเสริมสร้าง จิตสำนักยุคหลัง 2516 ที่กำลังเกิดขึ้น ขณะที่พคท. เป็นสิ่งที่อยู่ ห่างไกล ปัญญาชนยุคทศวรรษ 1950 มีความใกล้ชิดมากกว่าในแต่

ของพื้นเพดานการศึกษาและอายุ และชีวิตของจิตราพวากเข้าเข้า
ใกล้การต่อสู้ด้วยอาชุรและพคท.มากขึ้น ถึงแม้ว่าทั้งจิตรา ภูมิศักดิ์
หรือปรีดี พนมยงค์ต่างก็ไม่เคยเป็นสมาชิกพรรคตลอดช่วงชีวิตของ
พวากเข้าเลยก็ตาม อีกทั้งก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่رابลีนกับพรรคร
เลย พคท.ก็ทำให้จิตราอยู่เป็นสมาชิกพรรคร่วมจากเสียชีวิตไป
แล้วเพื่อที่จะผลิตชีวประวัติที่ดูดีหลังตุลาคม 2516 และใช้
ประโยชน์จากการแสวงความนิยมที่มีเพิ่มขึ้นในตัวเขา (Reynolds
1987 : 14–17) ถึงกระนั้น พคท.ก็ประสบความสำเร็จในการสร้าง
ภาพสวยงาม ความเชื่อมโยงและประวัติศาสตร์ที่โยงใย
ระหว่างพคท.และปัญญาชนฝ่ายซ้ายไทยในทศวรรษ 1950 พรรคร
วัดวาพบุคคลอย่างจิตราและปรีดีเป็นปัญญาชนฝ่ายซ้ายที่ในที่สุดก็
เห็นด้วยกับแนวทางปฏิวัติของพรรคร่วมและเลือกที่จะเข้าร่วมและอุทิศ
ชีวิตให้กับการต่อสู้ด้วยอาชุรของพคท. (ประจำปี 2548: 312–14;
somsak1991) พรรคร่วมแพร์ข้อมูลอุกมาคชั้นเรียนฯ เกี่ยวกับ
ช่วงเวลาที่อัศนีย พลจันทร์ (นายผี) อยู่กับพคท.ในป่าและความตาย
ของจิตรา ภูมิศักดิ์ที่ภูพานที่เป็นเขตที่มั่นหนึ่งของพรรคร ต่อมาน
นักศึกษามีภาพดรามามากขึ้นเรื่อยๆ เกี่ยวกับนักปฏิวัติของพคท.
ในป่าและเริ่มเชื่อว่าการปฏิวัติคือหนทางเดียว พอกลับปลายทศวรรษ
1970 บรรดา Marxist รุ่นเก่าในประเทศไทยเหล่านี้ก็ค่อนข้างจะ
กลับเป็นอิทธิพลหลักแทนที่ซ้ายใหม่ในระดับสากล จิตรา ภูมิศักดิ์

กลับเป็นแบบอย่างของการเป็น “ปัญญาชนนักปฏิวัติ” สำหรับ
นักศึกษาปีกชัยในช่วง 2516–19 นักปฏิวัติอย่างอัศนีย พลจันทร์ที่
กลับเป็นนักกรินป่า กลับเป็นตำนาน (สมศักดิ์ 2547)

ต่างจากช่วงก่อน 14 ตุลา ขบวนการนักศึกษาในช่วงปี
2516 ถึง 2519 มีความเป็นเอกภาพและเป็นชัยมากขึ้น
ความสำเร็จในเหตุการณ์ 14 ตุลาในการโค่นล้มระบบเผด็จการ
และก่อให้เกิดสภาพบรรยายกาศประชาธิปไตยทำให้เกิดพื้นที่ใหม่
สำหรับการใช้อำนาจและทักษะทั่งการเมือง นักศึกษามีส่วน
เกี่ยวข้องในการเมืองระบบบุพรรค การกำหนดนโยบาย สหภาพ
แรงงาน ขบวนการชวนนา กลุ่มสิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่ด้วยความไม่
สมหวังในเวลาต่อมา กับรัฐบาลเสรินนิยม ภัยคุกคามจากขบวนการ
ชวนจัด และการเห็นแบบอย่างความสำเร็จของขบวนการฝ่ายซ้าย
ในระดับโลกและในภูมิภาค นักศึกษาจึงมุ่งสู่อุดมการณ์และ
แนวทางการเมืองที่ซ้ายมากขึ้น ด้วยการสนับสนุนและชี้นำอยู่ท่างๆ
จากพคท. ขบวนการนักศึกษามีลักษณะจัดตั้งและเป็นเอกภาพมาก
ขึ้น ในช่วงนี้ ความแตกต่างและความชัดเจ้งในหมู่นักศึกษาเริ่ม
ปรากฏ โดยเฉพาะระหว่างคนรุ่น 14 ตุลาที่เสรินนิยมกว่าและคนรุ่น
6 ตุลาที่ค่อนไปทางซ้ายแนวทางเหมือนอิสต์ ความรุนแรงที่กระทำ
โดยฝ่ายขวาในเหตุการณ์ 6 ตุลาทำให้นักศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่
ต้องหลบหนีซ่อนตัว และจำนวนมากในที่สุดก็เข้าร่วมการต่อสู้ด้วย
อาชุรกับพคท.

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Anderson, Benedict R.O'G., and Ruchira Mendiones. 1985. In the Mirror: Literature and Politics in Siam in the American Era. Bangkok: Duang Kamol.
- Anderson, Benedict. 1977. Withdrawal Symptoms: Social and Cultural Aspects of the October 6 Coup. Bulletin of Concern Asian Scholars9 (3):13 – 30.
- Bowie, Katherine. 1997. Rituals of National Loyalty: An Anthropology of the State and the Village Scout Movement in Thailand. New York: Columbia University Press.
- Connors, Michael K.2003. Democracy and National Identity in Thailand. London: RoutledgeCurzon
- Haberkorn, Tyrell Caroline. 2007. States of Transgression: Politics, Violence, and Agrarian Transformation in Northern Thailand. PhD diss., Cornell University.

Kanok Wongtrangan. 1981. Communist Revolutionary

Process: A Study of the Communist Party of Thailand. PhD diss., Johns Hopkins University.

Morell, David, and Chai-anan Samudavanija. 1981. Political

Conflict in Thailand: Reform, Reaction, Revolution. Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn and Hain.

Morell, David, and Chai-anan Samudavanija. 1981. Political

Conflict in Thailand: Reform, Reaction, Revolution. Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn and Hain.

Prudhisan Jumbala. 1987. Interest and Pressure Groups. In

Government and Politics of Thailand, edited by Somsakdi Xuto, 11 –67. Singapore: Oxford University Press.

Reynolds, Craig J. 1987. Jit Poumisak in Thai History. In

Thai Radical Discourse: The Real Face of Thai Feudalism Today, edited by Craig J. Reynolds, 9–42. Ithaca, NY: Southeast Asia Program, Cornell University

Somsak Jeamteerasakul. 1991. The Communist Movement in Thailand. PhD thesis, Department of Politics, Monash University.

Thongchai Winichakul. 1994. Siam Mapped: A History of the Geo-body of a Nation. Chiang Mai: Silkworm Books.

Wedel, Yuangrat, and Paul Wedel. 1987. Radical Thought, Thai Mind: The Development of Revolutionary Ideas in Thailand. Bangkok: Assumption Business Administration College.

หนังสือภาษาไทย

เกษยร เดชะพีระ. 2527ก. เส้นทางความคิดของขบวนการนักศึกษาไทยในรอบศวรรษตุลาฯ: การปฏิวัติกระบวนการทัคນ์๒ ครึ่ง. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง (2):41–55.

เกษยร เดชะพีระ. 2539ก. ทำไม่ 6 ตุลาจึงจำยาก?. 20 ปี 6 ตุลาคม, 70–74. กรุงเทพฯ : ครบรอบ 2 ปี คณะกรรมการดำเนินการ 6 ตุลา 2519, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เกษยร เดชะพีระ. 2539ข. รู้สึกแแห่งยุคสมัย.มหาวิทยาลัยของฉัน,

บรรณาธิการ โดย ประจักษ์ กองกีรติ, 42–55. กรุงเทพฯ :
สถาบันศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เกษยร เดชะพีระ. 2555. วิจารณ์สมศักดิ์ เจียม: มองต่างมุมช้าย 14–6 ตุลาฯ. เข้าถึงเมื่อ 25 มิถุนายน 2557.

<http://www.facebook.com/photo.php?fbid=4610902633481&set=p.4610902633481&type=1>

จรล ติษฐานอภิชัย. 2546. ก่อนจะถึง 14 ตุลา: บันทึกความทรงจำ เกี่ยวกับพัฒนาการและบทบาทของขบวนการนักศึกษา yuc ถนน-ประภาส. กรุงเทพฯ: เมฆขาว.

ใจ อิงภารณ์, สุชาชัย ยิ่มประเสริฐ, และคณะ., 2544. อาชญากรรม รัฐในวิกฤตการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ รวบรวมข้อมูลและบทสัมภาษณ์ผู้อยู่ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519.

ฉันทนา รัญญาเศรษฐี. 2530. ขบวนการนักศึกษาไทยกับการพัฒนา ประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต, ภาควิชาการ ปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิกานต์ ศรีนรา. 2548. บทความขัดแย้งทางความคิดในขบวนการ คอมมิวนิสต์ไทยระหว่าง พ.ศ. 2519–2525. วิทยานิพนธ์

- ระดับมหาบัณฑิต, ภาควิชาประวัติศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชิกานต์ ศรีนรา. 2556. ความคิดทางการเมืองของ “ปัญญาชนฝ่าย
ค้าน” ภายหลังการตกต่ำของกระแสคิดสังคมนิยมใน
ประเทศไทย พ.ศ. 2524-2534. วิทยานิพนธ์, ภาควิชา
ประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- บันทึก จันทร์ใจ. 2550. ชีวประวัติธรรมนูญการปกครองและ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2520. เอกสาร
หมายเลข 604, รายงานการวิจัยสำหรับกองทุนสนับสนุน
การวิจัย. กรุงเทพฯ : กองทุนสนับสนุนการวิจัย
ประจำปี กองกีติ. 2548. และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ:
การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14
ตุลาฯ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ประชา หุตานุวัตร. 2549. ความหลังครั้งยุวชนสยาม. เข้าถึงเมื่อ 2
เมษายน 2552. http://www.semsikkha.org/paca/index.php?option=com_content&task=category§ionid=6&id=15&Itemid=15.
- สมศักดิ์ เจียมธีรากุล. 2544. ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง. กรุงเทพฯ :
สำนักหนังสือแม่เหล็ก 6 ตุลาฯ.
- สมศักดิ์ เจียมธีรากุล. 2547. ขบวนการ 14 ตุลา กับ พคท.. เข้าถึงเมื่อ
12 ธันวาคม 2552. <http://www.thaingo.org/cgi-bin/content/content2/show.pl?241>.
- สมศักดิ์ เจียมธีรากุล. 2550 ก. กระทุก ‘คุณคำนูณ: คุณแอดคาราบava
เคยเป็นส่วนหนึ่งของพคท. แน่หรือรับ’. เข้าถึงเมื่อ 4
พฤษภาคม 2552. <http://weareallhuman2.info/index.php?showtopic=446>.
- สุธรรม แสงประทุม. 2522 ก. บันทึกเลือด 6 ตุลา. สยามนิกร, 28
พฤษภาคม, 22-33.
- สุธรรม แสงประทุม. 2522 ข. บันทึกเลือด 6 ตุลา. สยามนิกร, 25
มิถุนายน, 24-28.
- สุธรรม แสงประทุม. 2522 ค. บันทึกเลือด 6 ตุลา. สยามนิกร, 4
มิถุนายน, 22-30.
- สุธรรม แสงประทุม. 2522 ง. บันทึกเลือด 6 ตุลา. สยามนิกร, 18
มิถุนายน, 24-29.
- สุราษฎร์ ยิ่มประเสริฐ. 2544. เหตุการณ์ 6 ตุลาเกิดขึ้นได้อย่างไร.
อาชญากรรมรัฐในวิกฤตการเปลี่ยนแปลง, บรรณาธิการ ใจ
อังกากรณ์, สุราษฎร์ ยิ่มประเสริฐ, และคณะ, 6-162.

กรุงเทพฯ : คณะกรรมการรวบรวมข้อมูลและบทสัมภาษณ์ผู้อยู่ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519.

เสนอที่ จวนริก. 2541. การเมืองไทยกับปฏิวัติตุลาคม. จาก 14 ถึง 6 ตุลา, บรรณาธิการ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ ธรรมศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 1-48. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการต่อร้าวสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

หนังสือพิมพ์

- 1 ปีแห่งการปฏิวัติโดยประชาชน. 2517. ประชาชาติ, 17 ตุลาคม, 19-26.
- ชนิ ศักดิศรษฐ์ กับนักปรابគอมฯ ส่ายอีแร้ง. 2522. สุ่นาคต, 19 ธันวาคม, 12-14.

สัมภาษณ์

- จรัล ดิษฐานอภิชัย, 15 กุมภาพันธ์ 2550, กรุงเทพฯ.
- จิรายุทธ์ สวนพันธ์, 24 กุมภาพันธ์ 2550, กรุงเทพฯ.
- ซีพ (นามสมมติ), 21 มีนาคม 2550, กรุงเทพฯ.
- รังษัย วินิจกุล, กรกฎาคม 2544, กรุงเทพฯ.
- เป็ด (นามสมมติ), 25 พฤศจิกายน 2549, กรุงเทพฯ.

"6 ตุลา 2519 กับอุดมการณ์คนรุ่นหลัง 6 ตุลา"

ปาฐกถาในงานสัปดาห์ระลึก 36 ปี 6 ตุลา 2519

โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

6 ตุลาคม 2555 ณ หอประชุมศรีบูรพา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

(ฉบับปรับปรุง ตุลาคม 2559)

สวัสดีท่านผู้ฟังและคณะจัดงานทุกท่าน

ก่อนจะเข้าเรื่องที่จะพูดในวันนี้ ขออภัยล่วงหน้า คณะผู้จัดที่ให้เกียรติเชิญมาพูดในวันนี้ ซึ่งผมตอบรับคำเชิญด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่จะได้มีส่วนในการระลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ซึ่งในฐานะนักกฎหมายแล้ว ผมถือว่าเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อทั้ง 1) พัฒนาการทางการเมือง และ 2) การเมืองเรื่องภูมิปัญญา กับ การเมืองเรื่องรัฐธรรมนูญในสังคมไทย และจนถึงวันนี้ก็ยังได้ ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นเหตุการณ์ที่เป็นปมปัญหาสำคัญยิ่งต่อ การอยู่ร่วมกันของสังคมไทยในหลายมิติ ดังที่ได้มีการกล่าวถึงกัน มาโดยตลอดในทุกๆ ปี

อย่างไรก็ตาม เมื่อแรกเริ่มที่ได้รับคำเชิญนั้น ตัวผู้นำจะได้สร้างความผิดหวังให้กับคนผู้จัดอยู่มิใช่น้อย เพราะเดิมนั้นข้อหัวข้อที่ได้รับเชิญคือ "6 ตุลา กับอุดมการณ์กรรมกรชาวนา" ซึ่งเป็นหัวข้อที่ไม่สามารถที่จะพูดได้ ก็เลยขอเปลี่ยนหัวข้อที่พูดจะกล่าวว่า นั่นก็คือการพูดถึง "ความเชื่อมโยงและไม่เชื่อมโยง" ของเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 กับอุดมการณ์ของคนรุ่นหลัง 6 ตุลา ทั้งนี้โดยพยายามที่จะคงเอาไว้ซึ่งความมุ่งหมายเดิมของคนผู้จัดทั้งในประเด็นของความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ และประเด็นเรื่องของ "อุดมการณ์" แต่เปลี่ยนแปลงตัวผู้ที่เป็นองค์ประธานของเรื่อง จากกรรมกร และ ชาวนา มาสู่เรื่องของ "คนรุ่นหลัง 6 ตุลา"

โดยในการพูดในครั้งนี้ ผู้จะขอแบ่งการพูดออกเป็นสามส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

1. แนวคิดเรื่องอุดมการณ์
2. ปรากฏการณ์ "หลัง 6 ตุลา" รวมทั้ง "คนหลัง 6 ตุลา"
3. การพิจารณาเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ในฐานะของอุดมการณ์และการต่อสู้ทางด้านอุดมการณ์ที่เกี่ยวเนื่องในเรื่องดังกล่าวจากอดีตถึงปัจจุบัน

ส่วนที่หนึ่ง - มิติเรื่องอุดมการณ์⁶⁹:

ในการพูดของผมในวันนี้ ผมจำต้องอกล่าวถึงการให้คำนิยามของคำว่าอุดมการณ์สักเล็กน้อย ว่าคำนี้มีการใช้ในหลายความหมายด้วยกัน ทั้งในความหมายบวกและความหมายลบอย่างไรก็ต้องที่จะอธิบายเรื่องนี้ต่อไป ผมอยากรู้ว่าเหตุผลหนึ่งที่จำเป็นจะต้องนำเอาเรื่องของอุดมการณ์มาพูดถึงในการรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นก็เพราะมักจะมีการพูดถึงเรื่องของ "เหตุการณ์เดือนตุลา" ซึ่งมักเป็นการพูดถึงเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันระหว่าง 14 ตุลา 2516 มาจนถึง 6 ตุลา 2519 ในฐานะของการเมืองที่กำกับโดยอุดมการณ์ที่ต่างชุดกันไป และมักจะมีข้อโต้แย้งกันเสมอว่า ตกลงการเมืองที่กำกับด้วยอุดมการณ์นั้นเป็นการเมืองที่พึงปรารถนาหรือไม่? อาทิ เป็นการเมืองที่ถูกซักจุ่นโดยผู้อื่น หรือเป็นการเมืองในอุดมคติของคนรุ่นไดรุ่นหนึ่งและในช่วง

⁶⁹ แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์อุดมการณ์ ผมได้รับแรงบันดาลใจมาจากการของ Larrain, Jorge. 1979. *The Concept of Ideology*. London: Hutchinson. และ Larrain, Jorge. 1991. "Ideology." In *A Dictionary of Marxist Thought*, edited by Tom Bottomore, Lawrence Harris, V.G. Kiernan, and Ralph Miliband, Second Edition. Oxford: Blackwell, 247-252.

ชีวิตหนึ่งฯ รวมทั้งการตั้งคำถามในแง่ของการเสนอและการวิพากษ์วิจารณ์ถึงอุดมการณ์ที่เหมาะสมกับการเมืองไทยในยุคต่อมา

กล่าวโดยสรุป ผู้ขอแบ่งเรื่องคำนิยามของอุดมการณ์ออกเป็นสักสี่ประการเพื่อชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของความหมายในเรื่องนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เราตั้งหลักในเรื่องของอุดมการณ์อย่างรอบด้านและมีความเข้าอกเข้าใจในเรื่องนี้จากหลากหลายมุมมอง

1. อุดมการณ์ในความหมายบวก เป็นความหมายของชุดความคิดในสังคมใหม่ที่เป็นอิสระจากชุดความคิดทางศาสนา และสังคมศักดินา

2. อุดมการณ์ในความหมายที่ไม่บวกไม่ลบ แต่หมายถึงชุดความคิดที่กำกับการมองโลกและการเปลี่ยนโลกของเรา ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ต่างๆ ที่รายคือ เช่น อุดมการณ์เสรีนิยม อุดมการณ์ประชาธิปไตย อุดมการณ์อนุรักษ์นิยม อุดมการณ์สังคมนิยม และอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ แต่หากมองในเรื่องนี้อีกที อุดมการณ์อาจหมายถึงสิ่งที่มีความเป็นบวกมากกว่าลบ ในความหมายว่า คนเราจะเป็นต้องมีบางอย่างยึดถือยึดเหนี่ยว เอาไว้และคงเส้นคงวาทางความคิด มากกว่าพวกที่ไม่มีอุดมการณ์ แต่ในอีกมุมหนึ่ง อุดมการณ์อาจมีความหมายในทางลบมากกว่า

บวก ในความหมายว่า เพราะมีอุดมการณ์จึงมองไม่เห็นความเป็นจริงของสังคมที่อาจไม่ได้สวยงามเมื่อนอย่างที่ผู้คนเอาไว้ ในแง่นี้ อุดมการณ์อาจหมายถึงสิ่งที่ไม่สามารถเป็นจริงได้ และการมีอุดมการณ์กำกับการกระทำอาจสร้างปัญหาเสียมากกว่า

3. อุดมการณ์อาจหมายถึงสิ่งที่ครอบงำเรา เป็นสิ่งที่หลอกลวงเรา ทั้งจากผู้คนที่คิดอุดมการณ์นั้นขึ้นมา หรือจากสภาพทางสังคมที่จำเป็นจะต้องหลอกลวงเรา เพื่อให้เรานั้นสืบสานความสัมพันธ์ทางสังคมบางอย่างต่อไป ในความหมายนี้เราอาจนึกถึงอุดมการณ์ทางการเมืองที่ถูกผลิตจากนักการเมืองหรือกลุ่มทางการเมือง หรือเราอาจหมายถึงอุดมการณ์ในความหมายที่เป็นความจำเป็นในการสืบสานความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่มหรือบางชนชั้นก็เป็นไปได้ แต่ทั้งนี้ เราไม่ได้หมายความว่าจะไม่มีความเป็นไปได้ในการต่อสู้คุณล้มหรือห้าม รวมทั้งต่อรองกับอุดมการณ์เหล่านั้นได้

4. เมื่อเราพูดถึงอุดมการณ์ เราหมายถึงการตั้งคำถามว่า ความจริง โดยเฉพาะความจริงที่เป็นวิทยาศาสตร์ ที่เรียกว่า ข้อเท็จจริงนั้นอาจจะเป็นอุดมการณ์ก็ได้ นั่นก็คือความจริงหรือการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นที่บางอย่าง ยังในวันนี้เราจะยังพบว่า การพูดถึงสิ่งที่เรียกว่า "ความจริงเพื่อความปรองดอง" นั้นกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการแสวงหาความจริงและข้อเท็จจริง ซึ่งอาจ

เป็นไปได้ทั้งที่ว่าความจริงนั้นเป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนเพื่อนำไปสู่ความประองค์องแต่ก็ปกปิดอีกหลายส่วนเอาไว้

มานานถึงส่วนนี้ผมก็ขอโทษท่านผู้ฟังที่ได้อภิรายเรื่องราวของหลักวิชาบางประการเสียจนยืนยาว และบางทีอาจจะดูไม่เกี่ยวกับหัวข้อและบรรยายกาศ รวมทั้งความคาดหวังของผู้ฟังมากนัก แต่ผมก็ตั้งใจที่จะชี้ให้ท่านผู้ฟังเข้าใจว่า เมื่อพูดถึงคำว่า อุดมการณ์นั้น คำว่าอุดมการณ์นั้นมีความสลับซับซ้อน ในแง่ของทั้ง การวิเคราะห์ และการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้น รวมทั้งสิ่งที่มีเสน่ห์อย่างมากของคำว่าอุดมการณ์ก็คือการมีนัยยะของการต่อสู้ และปฏิบัติการณ์ทางการเมืองอยู่ในนั้นด้วย

หมายความว่า เมื่อพูดถึงอุดมการณ์ไม่ว่าจะในแง่บวกหรือลบ เรา ก็มักมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างอุดมการณ์ใหม่ๆขึ้นมาด้วย ไม่ว่า จะโดยเปิดเผยหรือโดยไม่ได้ตั้งใจ อาทิ การวิพากษ์วิจารณ์ อุดมการณ์ หรือวิจารณ์ว่าบางอย่างนั้นเป็นอุดมการณ์หรืออุดมคติมากไป เราก็ແง່ນຍະຍະของอุดมการณ์แบบอื่นๆอยู่เบื้องหลังอยู่ดี

ส่วนที่สอง - ว่าด้วยเรื่องคนรุ่นหลัง 6 ตุลา

ในส่วนนี้จะว่าด้วยเรื่องของกรณียามความหมายของ "คนรุ่นหลัง 6 ตุลา" ซึ่งมีทั้งนัยยะของความหมายทางประวัติศาสตร์ และความหมายในแง่คิดเชิงทฤษฎีสักเล็กน้อย

ในแง่ความหมายทางประวัติศาสตร์ คนรุ่นหลัง 6 ตุลา หมายถึงอะไรที่ตรงตัวมากๆ นั่นก็คือคนที่เกิดหลังจากเหตุการณ์ ซึ่งถ้าจะนับว่าเหตุการณ์นั้นเกิดมา 36 ปีแล้ว (40 ปี ในปี 2559) ก็ย่อมหมายถึงว่ามีคนจำนวนมากมากมาหลายชาติที่ไม่ได้ผ่านเหตุการณ์ ในครั้งนั้น

· มิพักต้องกล่าวถึงผู้คนที่เกิดอยู่ในยุคนั้นแต่อายุยังน้อย หรือไม่มีสถานภาพของนักศึกษา หรือผู้ที่มีตำแหน่งแห่งที่ทาง ภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่นอยู่ที่กรุงเทพฯ แต่ก็ไม่ได้เข้าร่วม

· ในความหมายเชิงทฤษฎีในระดับที่ง่ายที่สุด คนรุ่นหลัง 6 ตุลา ก็คือคนที่เป็นผลผลิตจากการต่อสู้ทางการเมืองและการต่อสู้ทางอุดมการณ์จากเหตุการณ์ในยุคนั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการต่อสู้นั้นยังไม่ได้สิ้นสุดลงเสียที่เดียว ดังที่ผู้ที่สนใจในเรื่องดังกล่าวได้พบว่าเรื่องราวของเหตุการณ์ 6 ตุลา นั้นไม่ได้ถูกกลบฝังลงอย่างง่ายๆ

แต่ขณะเดียวกันเส้นทางการสถาปนาความทรงจำและ อุดมการณ์ของเหตุการณ์ 6 ตุลา ก็ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าจะมี ทิศทางไปในทางก้าวหน้าหรือทางบกพร่องอย่างไร

ในส่วนนี้จะขอขยายรายละเอียดอยู่สักหน่อย อย่างในกรณี ผู้เองนั้น ก็เกิดขึ้นมาในครอบครัวของคนชั้นกลางในกรุงเทพฯ ใน

ปี 2514 และไม่ได้มีความทรงจำใดๆเกี่ยวกับเรื่องเหตุการณ์เดือน
ตุลา ทั้ง 2516 และ 2519

จนถึงระดับมัธยมปลาย สักตอนต้นทศวรรษที่ 2530 ผู้มี
โอกาสเริ่มสนใจการศึกษาประวัติศาสตร์การเมือง และเริ่มที่จะ
สนใจเรื่องราวของเหตุการณ์เดือนตุลาเข้าจริงๆ เมื่อเข้าสู่รุ่ว
มหาวิทยาลัยแล้ว

ผู้อย่างจำได้ดีว่าในสมัยที่ผ่านมานี้เป็นนิสิตระดับปริญญา
บัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น คือในช่วง 2531-2533
งานรำลึกเหตุการณ์เดือนตุลาที่จุดนั้นเป็นงานที่จัดขึ้นล่วงหน้า
เดือนตุลาจริงๆ เป็นเวลาเกือบหนึ่งเดือน ด้วยเหตุผลที่ได้รับฟังมาว่า
 เพราะว่าถ้าจัดในเดือนตุลาเดือนนั้นจะเป็นช่วงเวลา "ปิดเทอม" ดังนั้น
 อาจจะไม่มีคนสนใจมากนัก

อีกทั้งในความรู้สึกของผู้อ่านนี้ หากจะเข้าถึงการรำลึก
ถึงเหตุการณ์เดือนตุลาจริงๆแล้ว ก็จะต้องมาเข้าร่วมงานที่
 ธรรมศาสตร์ แต่ผู้มารายละเอียดเหตุการณ์ได้ไม่มากนัก

ผู้อยู่กตัวอย่างความประทับใจในเหตุการณ์การรำลึกใน
 ยุคหนึ่ง ซึ่งผู้มีคิดว่าไม่น่าจะเปลี่ยนแปลงไปมากจนถึงช่วงก่อน
 2535 นั้นก็คือ การรำลึกถึงเหตุการณ์เดือนตุลาเดือนนั้นจัดร่วมกันทั้ง
 เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 และ 6 ตุลา 2519 คือมองว่าเป็นเรื่อง
 ของ "เหตุการณ์เดือนตุลา" และเนื้อหาของงานนั้นก็จะมีทั้งการ

รำลึกถึงเหตุการณ์ การพยายามพูดถึงการแสวงหาความจริงของ
เหตุการณ์ รวมทั้งมีการนำเสนอทกวิภาคและแสดงตนต่อชีวิต

และสมัยก่อน 2535 ถือว่าเป็นยุคก่อนที่สืบทอดกันมา
 อิทธิพล การหาซื้อสมุดภาพเหตุการณ์ที่บันทึกเรื่องราวซึ่งไม่
 สามารถรับรู้ได้จากสื่อสารมวล หรือจากตำราเรียน ทำให้รู้สึกว่า
 เราได้เข้าถึงความจริงที่ถูกปกปิด และรู้สึกถึงความเลวร้ายของ
 ระบบเผด็จการ โดยเฉพาะการปกครองของท่าน พระศรีนครินทร์
 ของท่านต่อการเมือง

แต่กระบวนการนี้ก็ตามก็ต้องเน้นย้ำตามความทรงจำว่า การ
 รำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 มักจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ
 เหตุการณ์ตุลาโดยรวม เมื่อเทียบกับเหตุการณ์ 14
 ตุลา 2516 เสียมากกว่าที่จะพูดถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา ในลักษณะ
 อื่นๆและใหม่ๆ ดังที่จะพูดถึงในลำดับต่อไป

นอกจากนี้แล้ว สำหรับคนรุ่นใหม่กลุ่มเล็กๆ ในสมัยนั้น งาน
 รำลึกถึงเหตุการณ์ก็เป็นโอกาสที่จะได้มาสะสมหนังสือทฤษฎี
 วิพากษ์วิจารณ์สังคม หรือที่เรียกว่าทฤษฎีฝ่ายซ้ายด้วย รวมทั้ง
 ชีวประวัติของวีรบุรุษเดือนตุลาอีกด้วย

สำหรับความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านการรำลึก
 เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ซึ่งผู้มายากจะกล่าวเพิ่มเติมในช่วงที่สาม
 นั้น ในทศวรรษของผู้มีคือ การกลับมาของ "อดีตคนหกตุลา" ซึ่ง

กล้ายมาเป็นผู้นำของการเมืองทางภูมิปัญญาทางรัฐศาสตร์และประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทย ทำเกิดการตั้งค่าdamใหม่ๆ กับความรู้และการเมืองของประเทศไทย และในขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลงในแนวคิดทฤษฎีในการเข้าใจและเปลี่ยนแปลงสังคมก็มีความเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของแนวคิดด้านมาร์กซิสม์ ซึ่งมีทั้งในส่วนของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการนำเข้าทฤษฎีใหม่ๆ ที่พื้นไปจากทฤษฎีมาร์กซิสม์ แต่ก็ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการตั้งค่าdamสำคัญต่อเรื่องอุดมการณ์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเรื่องของอุดมการณ์ชาตินิยม อุดมการณ์กษัตริย์นิยม อุดมการณ์ประชาธิปไตย และอุดมการณ์ทุนนิยม

นอกจากนี้แล้วหากเราพิจารณาตัวเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ในของการรำลึกถึงเหตุการณ์นั้นเราก็จะพบว่ามีความเป็นพลวัตสูงจากในยุคที่ไม่ได้มีการรำลึกถึงเหตุการณ์ (ซึ่งสำหรับประสบการณ์ของผมนั้นอาจจะไม่ได้ชัดเจนมากนัก เพราะในการรับรู้เรื่องราวเมื่อสมัยนั้น คือ 2531 นั้นมีไม่นานนัก) มาจนถึงการรำลึกถึงเหตุการณ์มากขึ้น และมาถึงการตั้งค่าdamกับเรื่องราวในระดับอุดมการณ์ของประเทศไทย จนบางทีมองก็คิดเลยเลิดไปว่า ในด้านหนึ่งการรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เองอาจจะไม่สามารถพัฒนาไปได้มากกว่านี้ นี้ด้วยเงื่อนไขหลายๆ ด้านที่เราอาจจะเสียงที่จะพูดจะคิดในวันนี้

แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ว่าต่อสู้ทางอุดมการณ์ก็เป็นผลผลิตจากเหตุการณ์ 6 ตุลา เองนั้นอาจทำหน้าที่ใหม่ๆ ที่คาดไม่ถึงสำหรับคนรุ่นใหม่และในสถานการณ์ใหม่ๆ อาทิ การตั้งค่าdamถึงความรุนแรงในเหตุการณ์ พฤษาทมิพ 2535 และ เมษา-พฤษภา 2553 เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะว่าเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นกลายเป็นว่าไม่ใช่เหตุการณ์สุดท้ายที่เกิดความรุนแรงและสูญเสียกับประชาชนและกับทุกฝ่าย (ซึ่งหมายถึงการสูญเสียความชอบธรรมในการครองความคิดในระยะยาวอย่างต่อเนื่องของฝ่ายที่เชื่อว่าตนได้รับชัยชนะในช่วงแรกด้วย) ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วว่า มีอีกหลายเหตุการณ์หลังจากนั้นที่ดูจะรุนแรงมากกว่า

แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นผมก็ยังคิดว่า เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นมีนัยยะสำคัญยิ่งต่อความเข้าใจต่อประวัติการณ์และการต่อสู้ทางการเมืองจากวันนั้นจนถึงวันนี้

ในอีกด้านหนึ่ง หากจะมองถึงผลผลิตจากการต่อสู้ในเรื่องของความทรงจำของเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ของคนรุ่นหลัง 6 ตุลาในภาพกว้าง ก็คงไม่อาจจะบอกได้ว่าเป็นไปในลักษณะของการจดจำไม่ได้ หรือไม่รับรู้เสียที่เดียว หรืออยู่ในสภาพที่รับรู้อย่างสลับซับซ้อน อิทธิพลก็มีอยู่อย่างที่บัญญัช 6 ตุลา ได้ถูกเตียงอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง

กล่าวคือ สิ่งที่ปรากฏตัวขึ้นของรูปการณ์จิตสำนึกของ เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นคู่ควรกับได้กระทำหน้าที่ทาง ประวัติศาสตร์อย่างสมบูรณ์แล้วในยุคของการเริ่มต้นพัฒนา ประชาธิปไตยใหม่หลังจาก 2531 ที่มีรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรีจาก การเลือกตั้ง และแม้จะมีการสะดุดหยุดลงไปบ้างในช่วง 2534 ผ่าน การรัฐประหารของ รษช ก็จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในช่วง 2535 ก็ทำให้วิถีการโคจร (trajectories) ของประชาธิปไตย นั้นๆ เมื่อจะย้อนกลับได้ยาก แม้ว่าจะต้องเผชิญกับ การรัฐประหารอีกครั้งในปี 2549 ก็ตาม

การมองของผมที่ว่าเหตุการณ์ 6 ตุลา นั้นถูกจดจำมาบ้าง หมายถึงว่า เหตุการณ์ 6 ตุลาได้หน้าที่ที่สมบูรณ์ในระดับหนึ่งแล้ว นั่นก็คือการเป็นที่มาของประชาธิปไตยในวันนี้ โดยเฉพาะในเรื่อง ของพัฒนาการของประชาธิปไตยครั้งใน ซึ่งถือเป็นระบบการ ปกครองที่เป็นการประนีประนอมอำนาจกันระหว่างอำนาจแผ่นดิน การทหารและข้าราชการกับพลังประชาชนโดยในระดับที่เหมาะสม จนแบบจะเป็นฉันทามติในวงการรัฐศาสตร์ในช่วงก่อน 2531 โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับความสำเร็จทางการเมืองและ เศรษฐกิจของبلادเปรียบเทียบในยุคหนึ่ง ผ่านนโยบาย 66/23 และ การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจด้วยคณะกรรมการร่วมภาครัฐ-เอกชน

รูปธรรมที่สำคัญที่สันนับสนุนข้อเสนอของผม ก็คือ ประสบการณ์ในการเรียนการสอนของผมในคณะรัฐศาสตร์ ซึ่งได้มี โอกาสพูดคุยกับนิสิตนับตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา ก็จะพบกับการ พูดถึง "เหตุการณ์ 16 ตุลา" ในความหมายของการครอบรวมเวลา และสถานที่ (ภาษาที่ดัดจิตร์หันน้อย อาจจะหมายถึง time-space compression) ของเหตุการณ์เดือนตุลาทั้งสองเหตุการณ์เข้าไว้ ด้วยกัน ด้วยโครงเรื่องเดียวกัน นั่นก็คือ เป็นเหตุการณ์ต่อต้านเผด็จ การทหาร ที่เกิดจากการลุกฮือขึ้นของนักศึกษา และการล้อมปราบ นักศึกษา แต่สิ่งเหล่านั้นย่อมกลายเป็นอดีต ที่อาจไม่ได้เกี่ยวข้อง โดยตรงกับพวกเข้า ซึ่งในแห่งหนึ่งเรารายจะมองได้ว่า แม้ว่าใน รายละเอียดของเหตุการณ์นั้นอาจจะไม่ถูกต้องไปเสียทั้งหมด และ รูปการณ์จิตสำนึกเช่นนี้อาจไม่ใช่สิ่งที่เป็นความคาดหวังหรือ เป้าหมายของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือคนรุ่นตุลา ไปเสียทั้งหมด แต่明珠ลับ รั้วสักว่าในระดับหนึ่ง เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ได้ถูกประทับเข้าไปไว้ ในความทรงจำบางส่วนของคนรุ่นหลัง 6 ตุลา ผ่านการกล่าวถึงใน ตำราเรียน และในความทรงจำในสารานุภาพในระดับหนึ่งไปแล้ว แม้ว่าอาจจะไม่ได้เป็นไปในแบบที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง หรือเป็นไป ในแบบที่คนรุ่น 6 ตุลาต้องการไปเสียทั้งหมด

ในอีกมุมหนึ่ง หากมองถึงพัฒนาการของรูปการณ์จิตสำนึก ของขบวนการนักศึกษาในภาพรวมนับตั้งแต่ยุค 2519 เป็นต้นมา

โดยเฉพาะในยุคสมัยนับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา ก็ใช่ว่าจะเป็นเรื่องของการลดน้อยถอยลงของขบวนการนักศึกษาเสียที่เดียว หากแต่การเคลื่อนไหวในเรื่องของสิ่งแวดล้อมดูจะมีบทบาทสำคัญและนำไปสู่การทำความเข้าใจมิติของการเมืองในความหมายอื่นๆที่เหนือไปจากเรื่องของรัฐธรรมนูญ อำนาจรัฐและรูปแบบการปกครอง แต่เพียงเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยชิ้นใหม่ๆ อย่าง งานวิทยานิพนธ์สุดของ ภาควิชานิย ชุมสินมั่น ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย⁷⁰ เมื่อ 2554 (ขบวนการนักศึกษาไทย : วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาไทยในเมืองช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ถึงปี พ.ศ.2531) ก็ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของขบวนการนักศึกษาในเมืองนับจาก 2520 หรือ นักศึกษาที่ไม่ได้เข้ามา นั้นก็มีส่วนสำคัญในการประคับประคอง ขบวนการนักศึกษาและต่อรอง กับกระบวนการจัดการ ประชาธิปไตยนับจากการล้มปรابบเมื่อ 6 ตุลา 2519 และการเข้าป้าของแก่นนำนักศึกษาจำนวนไม่น้อย)

⁷⁰ ภาควิชานิย ชุมสินมั่น. 2554. ขบวนการนักศึกษาไทย: วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของ ขบวนการนักศึกษาไทยในเมืองช่วงระหว่าง 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ถึงปี พ.ศ.2531. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต. ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผมจึงเห็นว่า ใช่ว่าเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นจะไม่ถูกจดจำ หรือจะจำได้ลำบาก หากแต่เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ได้ถูกจดจำเป็นแล้วในแบบที่ "น้อยที่สุด" ที่จะไม่สร้างปมปัญหาใดๆให้กับ การดำเนินต่อไปในสังคมในวันนี้เสียมากกว่า โดยเฉพาะยิ่งเมื่อมี การเสียดายกันทั่วไปว่า คนในยุคคนนั้นจำนวนหนึ่งที่เคยเป็นศัตรูกัน ก็สามารถที่จะย้ายข้ามย้ายข้างกันได้ ดังกรณีของ คุณสมัคร หรือ คุณจำลองเป็นต้น ก็ยิ่งทำให้การระลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 อยู่ห่างไกลจากเหตุการณ์ในวันนี้มากไปทุกที่ จนดูเหมือนว่าการไปรื้อฟื้นเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นมากลับจะยิ่งทำให้การเดินหน้าของ สังคมนั้นเป็นไปได้ลำบากในสังคม "ชาตินิยม" และ "สามัคคีนิยม" อย่างที่เป็นอยู่

รูปธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งในเรื่องของการจดจำเหตุการณ์หกตุลา ที่ผมขอนำเสนอ ก็คือการตอกหมุดทองไปที่ผนังของตึกหนึ่งของอาคาร สำราญราษฎร์บริรักษ์ หรือตึกหนึ่งของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในช่วงหลัง 2540 (ในยุคสมัยที่ ศ.ดร. ชัยวัฒน์ คำชู เป็นคณบดี) เพื่อรำลึกถึงศิษย์เก่าหนึ่งท่านที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 (หมายถึงคนที่ถูกฆาตในภาพ) นั้นก็สามารถเกิดขึ้นได้ และตำแหน่งของหมุดทองนั้นก็อยู่เทียบเท่าหรือเสมอ กับการระลึกถึงศิษย์เก่าสามคนที่เสียชีวิตกับการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์

แต่หากดูในรายละเอียดแล้วก็ไม่ได้มีรายละเอียดในการบันทึกที่หมุดว่า ศิษย์เก่าที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นเสียชีวิตนั้นมีรายละเอียดและที่มาในการเสียชีวิตอย่างไร เมื่อเทียบกับรายละเอียดของเหตุการณ์ที่ศิษย์เก่าที่เคยต่อสู้กับคอมมิวนิสต์นั้นเสียชีวิตลง⁷¹

ในอีกด้านหนึ่ง อาจจะเป็นไปได้ว่าการมีที่ทางเล็กๆ หรือน้อยที่สุดของเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ไว้ในเหตุการณ์ “16 ตุลา” นั้นก็คุณจะสอดคล้องกันดีกับภาพรวมทางรัฐศาสตร์ในยุคสมัยทศวรรษที่ 2520 ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างสถาบันทางการเมือง ในความหมายของการกำหนดกฎหมายที่ในรัฐธรรมนูญให้พรรคการเมืองในระบบ เสียงดังนี้มีบทบาทนำภายใต้ทฤษฎีความทันสมัยทางการเมืองในฐานะเสียงร้าวทางการเมือง และการก่อให้เกิดการร่วมงานระหว่างรัฐและเอกชนในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจภายใต้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจไทยกับเศรษฐกิจโลกภายใต้ทฤษฎี Corporatism ซึ่งทั้งหมดทั้งปวงนั้น เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแบบค่อยเป็น

ค่อยไป และการวางแผนความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบเห็นพ้องต้องกันระหว่างแนวทางประชาธิปไตยจากการเลือกตั้ง และ การพัฒนาทุนนิยม แต่ต้องไม่แตกต่างสถาบันพระมหากษัตริย์และไม่เปลี่ยนแปลงฐานการพัฒนาเศรษฐกิจพันไปจากแนวทางการพัฒนาประเทศที่เป็นอยู่ (หรือเรารายจากเรียกว่านี้คือ “ความสามัคคีหลัง 6 ตุลา 2519” – “The Great Post - 6 October 1976 Consensus”)

ดังนั้นการมีที่ทางขึ้นต่ำที่สุดหรือน้อยที่สุดของเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ในความทรงจำสาธารณะจึงเป็นไปได้ แต่ต้องไม่มากนัก และมีไว้เพื่อเตือนใจถึงสภาพรัฐที่ล้าหลัง และมากเกินไปของ การเมืองเชิงอุดมการณ์ที่ไม่เข้าใจ “ความเป็นจริงทางสังคม” ของประเทศ เสียมากกว่าการปฏิเสธเหตุการณ์ในครั้งนั้นเอาเสียเลย หรือจำไม่ได้ - สิมเม่ลง ::

แต่ในขณะเดียวกัน เรายังต้องไม่ลืมที่จะตั้งคำถามว่าฉันทำมติทางการเมือง และเศรษฐกิจหลังเหตุการณ์นี้ได้พังทลายลงหลากรอบ และไม่ได้เกิดขึ้นเพียง เพราะเป็นผลจากโกลาภิวัฒน์ที่ถือว่า เป็นผลจากภายนอกเท่านั้น ดังที่ได้เห็นจากเงื่อนไขของการต่ออายุ ราชการของพลเอกเปรมนั้นไม่เป็นที่ยอมรับ รวมทั้งความพยายามในการทำรัฐประหารในยุคพลเอกเปรมถึงสองครั้งที่ผูกโยงกับความขัดแย้งกับราชสำนักของกลุ่มทหารบางกลุ่ม การถูกกดดันให้ลงจาก

⁷¹ ข้อมูลเพิ่มเติมจาก คุณวิภา ดาวมณี คือการทำหมุดดังกล่าวบนต้นคิดคือ รองศาสตราจารย์ ใจ อังกาวarn อดีตอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ อดีตเพื่อนร่วมงานของผม และมีคุณวิภาเป็นคนออกแบบ เพื่อระลึกถึงคุณวิชิตชัย ออมรรถ ในโอกาสเปิดงานมีการบรรยายเพื่อนจุฬามาจดังงานเล็กๆ รวมกันสัก 40 คน

ตำแหน่งของพลเอกเปรมจากปัญญาณ วิกฤติเศรษฐกิจ และความพ่ายแพ้สถานอำนาจของชนชั้นกลางผ่านระบบปฏิรูปการเมือง แทนการใช้รัฐประหารจนนำมาสู่รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเมื่อ 2540 รวมทั้งรูปแบบการต่อรองใหม่ๆ ของกระบวนการประชาชัąนและกำเนิดประชาสังคม การเกิดระบบการเลือกตั้งและประชาชนนิยมสมัยของทักษิณ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่มีผลทำให้ผันทางดิ ของการเมืองและเศรษฐกิจหลัง 6 ตุลาคม นั้นเปลี่ยนแปลงไปไม่มากก็น้อย

ผมขอ้ำก่อนว่าที่ได้กล่าวมาจนถึงบรรทัดนี้ ก็ไม่ได้ต้องการจะชี้ว่า สิ่งที่ผมเสนอไปนั้นเป็นความถูกต้องทั้งหมด แต่ต้องการจะบอกว่าเรามาถึงวันนี้ได้อย่างไร โดยเฉพาะจากมุมมองของคนๆ หนึ่งที่ไม่ได้ผ่านเหตุการณ์นั้นมาโดยตรง แต่จากวันนี้ไปจนถึงวันข้างหน้า คนแบบผมก็คงจะต้องมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นก็จะยิ่งคุ้งครวตัวไปมากขึ้นเรื่อยๆ ในด้านหนึ่ง

แต่ในอีกด้านหนึ่ง ในส่วนที่สามซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของการพูดของผมในวันนี้ ผมคงจะได้อธิบายเพิ่มเติมไปว่า มีประเด็นอะไรที่เราเรียนรู้จากเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 และการระลึกถึงเหตุการณ์ ดังกล่าวในฐานะการต่อสู้ทางอุดมการณ์มาจนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ส่วนที่สาม - เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ในฐานะของอุดมการณ์ และการต่อสู้ทางด้านอุดมการณ์จาก ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 จนถึงปัจจุบัน

ดังที่ผมได้กล่าวไปแล้วในช่วงต้นในส่วนของความสับซ้อนของความหมายของคำว่าอุดมการณ์ ผมก็อยากระ拓ย้ำให้เห็นว่า เมื่อพูดถึง เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 และปรากฏการณ์ คนรุ่นหลัง 6 ตุลา นั้นก็จะพบว่า กระบวนการสร้างความทรงจำ แล้วย้อนรำลึกถึงตัวเหตุการณ์เองไม่ว่าจะด้วยการกล่าวถึงเหตุการณ์ และการจัดงาน รวมทั้งการวิเคราะห์เหตุการณ์นั้น มีนัยยะของ การต่อสู้ทางอุดมการณ์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะในความหมายเชิงบวก เชิงลบ หรือนัยยะที่มีความกำกังกัน แต่กระนั้นก็ตาม ผมอยากระ拓ยิบยกเจ้ามิติสำคัญสักสี่มิติมาอภิปรายเพิ่มเติมในวันนี้

และไม่ได้หมายความว่า ทั้งหมดนี้มีมิติเดียวเท่านั้น หากแต่ผมคิดว่า ผมได้พยายามทบทวนที่ร่วบรวมและบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่เข้มโงยเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เข้ากับ เรื่องของคนรุ่นหลัง 6 ตุลา และความร่วมสมัยของเหตุการณ์ในวันนี้

โดยผมขอเสนอ มิติสำคัญในเรื่องการต่อสู้ทางอุดมการณ์ 4 มิติ ซึ่งแม้ว่าจะมีความเชื่อมโยงกัน แต่ก็มีความโดดเด่นเป็นตัวเอง ด้วย ได้แก่ 1. ว่าด้วยเรื่องของการวิพากษ์วิจารณ์ประชาธิปไตยและ

ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาธิปไตย 2. ว่าด้วยเรื่องของการวิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ 3. ว่าด้วยเรื่องของอนาคตของการรำลึกถึงตัวเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เอง และ 4. ว่าด้วยเรื่องบทเรียนของเหตุการณ์และการรำลึกเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 กับสถานการณ์ความปรองดองในวันนี้

3.1 ว่าด้วยการทำลายเอกสารของ การรำลึกเหตุการณ์เดือนตุลา กับการตั้งคำถามกับพัฒนาการของประชาธิปไตยไทย

เดิมที่นั้น เหตุการณ์ เดือนตุลา หรือการจดจำเหตุการณ์เดือนตุลาของคนรุ่นหลังเดือนตุลาฯนั้นคูเมื่อนจะกล่าวเป็นเรื่องราวที่สมบูรณ์แบบในตัวเอง ไม่ว่าจะด้วยการเฉลิมฉลองให้วันที่ 14 ตุลาคม ของทุกปีเป็นวันประชาธิปไตยของชาติ (แม้ว่าจะเรียกว่า 14 ตุลา ประชาธิปไตย) และการเฉลิมฉลองว่าบรรดา "คนเดือนตุลา" นั้นได้เข้ามายืดหยุ่นทางการเมืองอย่างเปิดเผยในสังคมประชาธิปไตยเลือกตั้ง และการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยโดยเฉพาะนับจากเหตุการณ์ พฤกษาทมิฬเป็นต้นมา

อย่างไรก็ตาม จะพบว่าการต่อสู้เรียกร้องในการรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ได้นำไปสู่พัฒนาการทางภูมิปัญญาของ การวิเคราะห์การเมืองและพัฒนาการทางการเมืองที่กว้างขวาง ลึกซึ้งขึ้นไปจากการเรียกร้องในระดับของการบันทึกเหตุการณ์

ความสูญเสีย (หรือรายชื่อและสมุดภาพ) มาสู่การตั้งคำถามถึงลักษณะเฉพาะในทางประวัติศาสตร์ของ "ประชาธิปไตยในแบบ 14 ตุลา 2516" หากกิจกรรมมองแบบรัฐศาสตร์ในแบบเดิมในความหมายของการลูกศิษย์ขึ้นของประชาชนในการได้มาซึ่งประชาธิปไตยในแบบที่เป็นสากล

กล่าวคือจากการตั้งคำถามถึงลักษณะสำคัญของพัฒนาการประชาธิปไตยในช่วงนั้นก็อยู่ในการศึกษาในแบบที่ว่าประชาธิปไตยแบบ 14 ตุลา 2516 นั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากเป็นสิ่งที่ผ่านกาลเวลา ด้วยว่าเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและแข็งแกร่งทางการเมืองเอาไว้แนบเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจากยุคสุกชุดที่เป็นต้นมา และขณะเดียวกันลักษณะความเป็นสากลของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจและชนชั้นใหม่นั้นก็จำเป็นจะต้องປะทะกับความเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทยที่ไม่สามารถที่จะไปไกลไปกว่านี้ (นั่นคือเป็นสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ไม่ได้ หรือเลือกตั้งทั้งหมดโดยทันทีไม่ได้) ดังนั้นประชาธิปไตยไทยจึงจำต้องมีลักษณะของสภากาชาดและค่ายเป็นค่ายไป การตั้งคำถามใหม่ๆอันกลับไปต่อเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นเริ่มยกกระดับจากการอธิบายในแบบเดิม มาสู่ความเข้าใจในลักษณะของความขัดแย้งทางชนชั้น (หรือสภากาชาดแดงหรือโหย)

หากความมั่นคงทางการเมืองของบางชนชั้น⁷² หรือรวมถึงการเริ่มอธิบายถึงชุดความคิดและอุดมการณ์บางประการที่ทำให้การใช้ความรุนแรงในการล้อมปราบประชาชนนั้น "เป็นไปได้" และ "คิดได้" แทนที่จะมองแค่ว่าการใช้ความรุนแรงนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะบ้านเมืองนั้นเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่เกินไปจากสิ่งที่เป็นสมดุลย์ของสังคม

ตั้งนั้นจึงพบว่าการตั้งคำถามกับความยกย่องของ "ความเป็นไทย" หรือ "ชาตินิยม" ที่ในทางรัฐศาสตร์เคยมองว่าเป็นพลังเชิงบวกที่หล่อหลอมผู้คนเข้าด้วยกัน ได้กลายเป็นการวิเคราะห์ว่าเป็นพลังในทางการทำลายล้างผู้คนในชาติเดียวกันเสียมากกว่า

นอกจากนั้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาพัฒนาการของเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นได้เริ่มตั้งคำถามกับคำอธิบายและความคาดหวังของการเข้ามาเมืองไทยเชิงรุกของพระมหากษัตริย์ต่อพัฒนาการประชาธิปไตยที่มีมากขึ้น นับเนื่องมาจากการอธิบายภาพบทบาทสำคัญของพระมหากษัตริย์ในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองในสมัย 14 ตุลา 2516 และ พฤศవันมิช 2535

⁷² Anderson, Ben. 1977. "Withdrawal Symptoms: Social and Cultural Aspects of the October 6 Coup." Bulletin of Concerned Asian Scholars 9 (3 (July - September)): 13-30.

นับตั้งแต่การมองว่าประชาธิปไตยและการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การได้มาซึ่งประชาธิปไตยในแบบ 14 ตุลา 2516 นั้นไม่สามารถแยกออกจากผลิตอุดมการณ์ความเชื่อมโยงประชาธิปไตยกับบทบาทเชิงรุกของสถาบันกษัตริย์ ไม่ว่าจะเรื่องของการเรียกร้องประชาธิปไตยซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนได้รับจากพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์องค์ก่อนๆ รวมทั้งการแต่งตั้งคนดีอย่างอดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้มาเป็นนายกรัฐมนตรีและองค์มนตรีในระยะต่อมา และการเริ่มให้เกิดการร่างรัฐธรรมนูญจากกลุ่มตัวแทนที่หลากหลายในสมัย 2517 การตั้งคำถามถึงลักษณะของประชาธิปไตยแบบพิเศษที่ยึดโยงกับพัฒนาการของประเทศไทยเช่น "ประชาธิปไตยแบบชาตินิยม" จึงเป็นคำอธิบายที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นว่าการทำความเข้าใจว่าประชาธิปไตยแบบ 2516 นั้นมีลักษณะสำคัญแตกต่างยิ่งกว่าจะต้องทำให้เป็นครั้งใบภายใต้ทุนนิยม (The Post October 1976 Consensus) มาสู่การอธิบายว่า

⁷³ สงขัย วินิจฉัย. 2544. "ประวัติศาสตร์ไทยแบบราชชาตินิยม: จากยุคอาณาจักรอาพารางสู่ราชชาตินิยมใหม่ หรือลักษณะเดิมที่พ่อของระบัฏพีไทยในปัจจุบัน." ศิลปวัฒนธรรม 23 (1 (พฤษจิกายน)): 56-65. และ ประจักษ์ กองกีรติ. 2548. และแล้วความเคลื่อนไหวที่ปรึกษา : การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปั้นญานก่อน 14 ตุลาฯ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประชาธิปไตยแบบ 2516 นั้นไม่ได้มีความเป็นสากลตั้งแต่แรก และ พลังเคลื่อนไหวประชาธิปไตยได้ประกอบสร้างความเป็นท้องถิ่น/ ความเป็นไทยเข้าไปในการเคลื่อนไหวตั้งแต่แรก

นัยยะสำคัญในส่วนนี้ทำให้เกิดคุณปการสำคัญในการศึกษา ประวัติศาสตร์พัฒนาการของประชาธิปไตยไทย จากสำนักคิดที่มอง ว่าเหตุการณ์เดือนตุลาทั้งก้อนนั้นเป็นความก้าวหน้าทาง ประวัติศาสตร์ที่สามารถมองว่าเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องหนึ่งเดียว และสะท้อนชีวิৎความก้าวหน้าของสังคมที่สะดุดซัดกลเพราะพลัง เพด็จการที่ฝันกระแสง มากสู่การตั้งคำถามถึงปมปัญหาของ พัฒนาการของการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยของไทย โดยเฉพาะใน หมู่ของนักศึกษา-ปัญญาชนนับจากยุคหนึ่งมานั่นคือ "นายก พระราชนา" เมื่อไม่นานมานี้

ดังนั้นการทำความเข้าใจพัฒนาการประชาธิปไตยของไทย นับจากการย้อนรำลึกและลงหลักปักฐานของประวัติศาสตร์ 6 ตุลา 2519 นั้นจึงทำให้เรามีความเข้าใจที่ซับซ้อนถึงประวัติศาสตร์การ เมืองไทยมากขึ้น และไม่มองว่าทิศทางของการพัฒนาทาง ประวัติศาสตร์นั้นมีองค์ประกอบเดียว หากแต่เต็มไปด้วยรอยปริของ ความไม่เป็นเนื้อเดียวกันมากขึ้น และการมองเช่นนี้ได้กลายเป็น

หนึ่งในสิ่ที่ทำให้ฉันห้ามติของการเมืองไทยหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 นั้นเปราะบางและพังทลายลง⁷⁴

3.2 ว่าด้วยการปลุกรัฐธรรมนูญและการเข้มโโยงพระมหาภักดิริย์ และสถาบันกษัตริย์กับการเมือง

นอกเหนือจากการกล่าวถึงความคาดหวังในเชิงบวกและการอธิบายบทบาทในเชิงบวกของสถาบันกษัตริย์ในการพัฒนาการทางการเมืองไทยหลังจาก 14 ตุลา 2516 แล้ว คงจะหลีกเลี่ยงได้ ยากที่จะไม่กล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญที่นำไปสู่ "ใบอนุญาตใช้ความรุนแรง" ของเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นก็คือการปลุกรัฐธรรมนูญให้เกิด การมองสถานการณ์และการใช้ความรุนแรงโดยสื่อมวลชน โดยเฉพาะในเหตุการณ์การตีความเรื่องของกรณีการแสดงละครที่ มหาราชทายาลัยธรรมศาสตร์ ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการจงใจมั่นคงค

⁷⁴ งานที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่ไม่สามารถละเลยได้ก็คือ สมศักดิ์ เจียมธีรากุล. 2544. ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง : รวมบทความเกี่ยวกับกรณี 14 ตุลาและ 6 ตุลา. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก.

รัชทายาท รวมทั้งการกล่าวหาว่าผู้ที่มาชุมนุมนั้นไม่ใช่คนไทย และไม่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ⁷⁵

ในรายละเอียดนั้นมีการค้นพบเพิ่มเติมว่าประเด็นเรื่องของการตัดต่อภาพนั้นไม่ใช่เรื่องหลักเท่ากับการปลุกระดมอย่างต่อเนื่องของหัวกลไกรัฐและสื่อมวลชนทั้งรูปแบบของวิทยุและสิ่งพิมพ์

อย่างน้อยในระยะ 36 ปีที่ผ่านมานั้น แม้ว่าในส่วนของการคืนความยุติธรรมให้กับผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 นั้นอาจไม่ได้รับการเยียวยาตามความเข้าใจและการปฏิบัติในเรื่องการเยียวยาในกรณีนี้ในยุคปัจจุบัน แต่อย่างน้อยข้อกล่าวหาในเรื่องของการล้มล้างสถาบันของผู้ชุมนุมเมื่อ 6 ตุลา 19 นั้นก็ได้หายไปแล้วเป็นส่วนมาก (อย่างน้อยในระดับของการกล่าวหาถึงการเป็นกลุ่มกำลังติดอาวุธ หรือขบวนการจัดตั้งในหมู่ผู้ชุมนุม) และที่สำคัญก็คือการอธิบายถึงบทบาทของกลไกรัฐและสื่อที่ทำการปลุกระดมจนนำไปสู่ความรุนแรงนั้นก็ไม่สามารถจะถูกปฏิเสธต่อไปได้อีกต่อไป แต่คำถามที่ต้องคิดต่อคือ เท่าที่ทราบนั้นไม่ได้มีการดำเนินคดีหรือตั้งข้อหาเกี่ยวกับการปลุกระดมและการจัดตั้งกลไกต่างๆ ของรัฐในการใช้ความรุนแรงกับความคิดเห็นที่แตกต่างในสังคมใน

วันนั้นอย่างเป็นระบบ เมื่อเทียบกับความพยายามในเรื่องของการพุดถึงคนที่ถืออาวุธ และดูเหมือนกับการปลุกระดมที่นำไปสู่ความรุนแรงจะยังสามารถดำเนินต่อไปในสังคมได้จนถึงวันนี้ในรูปแบบที่เหมือนเดิม หรือซับซ้อนขึ้นกว่าเดิม

กล่าวให้ชัดขึ้นก็คือ เป็นเรื่องที่ปฏิเสธได้ยากว่าสังคมนั้นมีความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือมีความเห็นที่แตกต่างในระดับที่ไม่ได้เห็นพ้องต้องกัน หากแต่ความคิดเห็นที่แตกต่างนั้นควรจะได้รับการปฏิบัติอย่างไรก็เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะผดุงเอ้าไว้ซึ่งความชอบธรรม และเป็นธรรมในสังคม

มาจนถึงวันนี้นับเนื่องจากเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 มาจนถึงความล่าช้าในการดำเนินคดีในหลายคดีที่เกี่ยวข้องกับ พรก. ฉุกเฉิน ในปัจจุบัน สิ่งที่เราพบก็คือการปลุกระดมในระดับที่โกรก หรือกล่าวหาผู้อื่นนั้นดูจะเป็นสิ่งที่รับได้ในสังคมไทย เท่าที่ยังอ้างได้ว่า การกระทำทั้งหมดทำไปเพื่อปกป้องสถาบันหลักของชาติ โดยไม่ได้เห็นเลยว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะความคิดเห็นที่แตกต่างกันของประชาชนก็ควรถูกนับเข้าเป็นสถาบันหลักของชาติตัวอย่าง

และด้วยเงื่อนไขของการไม่ระบับยับยั้ง หรือระบับชั่งใจกับเงื่อนไขและวิธีการในการใช้ความรุนแรงทางกายภาพและความรุนแรงทางภาษา กับความคิดเห็นที่แตกต่าง ภายใต้โครงสร้างของ

⁷⁵ ใจ อังวะกรณ์ สุราษฎร์ ยั่มประเสริฐ และคณะ. 2544. อาชญากรรมรัฐ ในวิกฤตการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการรับข้อมูลและสืบพยานเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519.

กิจหมายความมั่นคงและกิจหมายหมื่นพระบรมเดชานุภาพที่บอยครองอาจส่งผลที่กระทบกระเทือนถึงพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์มากขึ้นนับจากการบริหารจัดการความเห็นด่างที่สร้างความเคลื่อนแคลงแสงสัญให้กับหลายฝ่ายที่มากขึ้นเรื่อยๆ

ย่อมไม่เป็นที่น่าสังสัยเลยว่า วัฒนธรรมการวิจารณ์และ
การวิเคราะห์ต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีมายาวนาน
ต้องสถาบันนั้นปรากฏมากขึ้นเรื่อยๆ และแยกออกได้ยกระหว่าง
ความอาชญากรรมร้าย การวิพากษ์วิจารณ์ตามหลักวิชา และสมัย
นิยมของการวิพากษ์วิจารณ์ จนเรื่องทั้งหมดดูก่อให้เกิดความวุ่นวาย
ลงไก่เกิดก่อนไข่ หรือไข่เกิดก่อนไก่

3.3 ว่าด้วยอนาคตของเหตุการณ์และการรำลึกถึง 6 ตุลา

ผมไม่แน่ใจว่าการรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 นั้นจะสามารถไปถึงความจริงได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่แล้วในวันนี้สักเท่าไหร่ หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่ง ผมไม่ได้คิดว่า เรายังมีกรอบง่ายๆในการมองเรื่องของ 6 ตุลา 19 เมื่อตอนในยุคแรก นั้นก็คือ การปกปิดความจริงกับการเปิดเผยความจริง ทั้งนี้ เพราะตัวอย่างกรณีข้อถกเถียงเรื่องของการจัดทำสารคดี 2475 ของโทรหัศน์สารารณะ ซึ่งหนึ่งก็น่าจะเป็นบทเรียนที่สำคัญว่าเราสามารถหาความจริงและ

เล่าเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้แค่ไหน และจากมุมของใคร

ผมกำลังพูดถึงบทเรียนของการเปลี่ยนผ่านที่หลีกเลี่ยงได้ยากของการรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ที่ว่า การรำลึกถึง 6 ตุลา 2519 กำลังเข้าไปอยู่ในมือของคนรุ่นหลัง 6 ตุลา มากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า การรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 อาจจะไม่ได้อยู่ในความหมายของข้าสองข้า คือ การปกปิดความจริงของผู้มีอำนาจที่มีชัยชนะในวันที่ 6 ตุลา และการเปิดเผยความจริงมากขึ้นของผู้บริสุทธิ์ในเหตุการณ์ 6 ตุลา หรือพูดอีกอย่างหนึ่งนี่ก็คือ ตัวแบบของการเขียนตำรา สร้างอนุสรารีย์ หอประติมากรรม หรือเอกสารข้อมูลความจริงนั้นอาจไม่ใช่เรื่องทั้งหมดของหมุดหมายในการรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา จากวันนี้ไปถึงวันข้างหน้า

ผมกลับเห็นว่าเค้ากลางสำคัญอันหนึ่งของการรำลึกถึง
เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 จากวันนี้จนถึงอนาคตกลับอยู่ที่การ
สร้างสรรค์สิ่งใหม่แบบพาณิชย์ หรืองานทางวัฒนธรรมร่วมสมัยที่มี
จุดมุ่งหมายในเชิงพาณิชย์และความบันเทิงของคนหมู่มาก
โดยเฉพาะบทบาทของภาคยนตร์และอาจจะไปถึงขั้นลัทธิ ซึ่งตัว
เหตุการณ์ 6 ตุลาันนี้อาจจะไม่ใช่หัวใจสำคัญของเรื่องราวเหล่านั้น
การกล่าวเป็น "จากหลัง" ของเรื่องมากขึ้นเรื่อยๆ ดังตัวอย่างของ
ภาคยนตร์ไทยในหลายเรื่องที่อ้างอิงถึงตัวเหตุการณ์เดือนตุลาใน

ภาพรวม หรือในความหมายของ "เหตุการณ์ 16 ตุลา" หรือการฉาบภาพการอ้างอิงความสยองขวัญของเหตุการณ์เดือนตุลาในภาคของภาคยนตร์สยองขวัญ อย่างมหาวิทยาลัยสยองขวัญ และการฉายภาพความสนุกสนานและตลกรักแรเมนติกที่พัฒนาต่อเนื่องขึ้นมาของเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 อย่างกรณี ฟ้าใสใจขึ้นบาน เป็นต้น

ผนจังมีประเด็นในเรื่องนี้ฝากเอาไว้ในเบื้องการรำลึกถึงเหตุการณ์ในสองเรื่องด้วยกัน หนึ่งก็คือ ผนนึกย้อนกลับไปถึงหน้าที่เดิมของการรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ในยุคที่ผ่านมา นั่นก็คือ การรำลึกถึงเหตุการณ์ รวมไปถึงการต่อสู้เรื่องของการเรียกร้องความจริงและประชาธิปไตยนั้นแยกไม่ออกกับการสร้างสรรค์และเผยแพร่ทฤษฎีทางสังคมที่ว่าด้วยเรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคม และความไฟแรงของเรารีที่จะมุ่งไปสู่สังคมบางอย่างไปด้วยพร้อมๆ กัน

นั่นก็คือเราจะต้องพูดถึงหัวใจเหตุการณ์ และวิธีการมองเหตุการณ์ หรือไปถึงด้วยทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องของอุดมคติใหม่ๆ ของสังคมไปพร้อมๆ กันในทุกๆ ครั้งที่เรา ramlukit ถึงเหตุการณ์ หัวใจในความหมายของการย้อนไปสู่ความเข้าใจที่มีต่ออดีต การทำความเข้าใจปัจจุบัน และ การมุ่งไปสู่อนาคต

ผนนึกถึงคนอย่างอาจารย์ป่วย ที่ท่านเป็นหนึ่งของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ และผนนึกถึงสิ่งที่ท่านพูดถึงอุดมการณ์ที่

เรียกว่าสันติประชารัฐ ซึ่งผู้คนคิดว่าเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญว่านอกเหนือจากการแสวงหาความจริงแล้ว เราคงต้องแสวงหาด้วยแบบที่จะทำให้เราอยู่ร่วมกันได้ด้วย แสงเหล่านี้ก็จะห่างไกลจากความเป็นไปได้มากอยู่

สอง คือ ผู้คนคิดว่าหน้าที่ของเหตุการณ์ 6 ตุลา ในการเป็นชาหงหลังที่ส่งสารเรื่องอื่นๆ ออกไปข้างหน้า ซึ่งอาจมีการอธิบายและตีความแตกต่างกันไปเรื่อยๆ ทั้งที่เครื่องครัดและอาจจริงอาจจัง หรือไม่เครื่องครัด ดังในกรณีของภาคยนตร์ต่างๆ นั้น ก็เป็นสิ่งที่ดูจะดำเนินสืบไปมากขึ้น และหลีกเลี่ยงได้ยาก และในความเห็นของผู้นั้นก็ไม่ควรจะหลีกเลี่ยงแต่อย่างใด หากแต่ควรจะเผชิญหน้าและเปิดเผยความรู้สึกและความเข้าใจของเรารีที่มีต่อเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 มา กัน นี้ เรื่อยๆ⁷⁶

⁷⁶ นายเหตุหลังปาฐกภาน: ในช่วงปี 2556 เกิดปรากฏการณ์ของการมีเพจ "นานี มี แซร์" ใน facebook ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่นำไปสู่การตั้งคำถกเรื่องความทรงจำที่มีต่อความรุนแรงในเหตุการณ์ 6 ตุลา อย่างน่าสนใจและมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือ สัญลักษณ์หลักของเหตุการณ์คือภาพที่ล้อเลียน/เสียงแบบ ตัวการตูนจากตัวเรียน ในระดับประถมศึกษา 1-6 ของกระทรวงศึกษาธิการ ในช่วง 2521-2537 (โดยที่ตัวละครดังกล่าวไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์เหล่านั้นแต่อย่างใด) โดยเพจดังกล่าวนำเสนอ ตัวละครที่ชื่อ นานี และ สุนัขที่ชื่อเจ้าโต นานีเสนอใหม่ โดยเน้นที่การใช้เก้าอี้ โดยนานีเป็นผู้ให้พาไปที่เจ้าโต อย่างรุนแรง และมีเลือดเจ้าโตสาดออกมามาก ภายหลังบทสนทนาของหัวใจส่องฝ่าย ภาพเหล่านี้เป็นภาพที่ทำให้ย้อนรำลึกถึงเหตุการณ์ความ

รุนแรง ที่ถูกบันทึกในภาพถ่ายข่าวเหตุการณ์ 6 ตุลา ที่เป็นภาพการฟ้าอ้อไปยังศพ นักศึกษาที่ถูกฆาตกรรม ซึ่งเป็นภาพช้ำที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ ในปี ค.ศ. 1977 (Bangkok's Nasty Politics by Neal Ulevich, Associated Press)

ที่สำคัญ จะพบว่า สัญลักษณ์ของ “เก้าอี้” นั้นกลายเป็นภาพแทนของความ รุนแรงในเหตุการณ์มากขึ้น มากกว่าภาพเลือด ภาพหาร ภาพตำรวจเป็นภาพ นักศึกษาถูกจับกุม คำรามที่สำคัญก็คือ ภาพเก้าอี้ที่ถูกผลัดเข้าจากคนรุ่นหลังเดือนตุลา นั้น เป็นเพียงภาพที่ไม่เข้าใจเหตุการณ์หากตุลา หรือว่า นี่คือวิธีการถ่ายทอดเรื่องราว ให้ฟังที่ต่างไปจากเหตุการณ์ของคู่ชัดแย้งเดิมที่ถูกมองว่าเป็นคู่ชัดแย้งหลัก นั้นก็คือ ทหาร และ นักศึกษา หรือ พลังอนุรักษ์ กับ พลังก้าวหน้า พลังเผด็จการ กับ พลัง ประชาธิปไตย มาสู่การจดจำเหตุการณ์ผ่านเพียงเก้าอี้ตัวเดียวที่ทำให้เราเข้าใจภาพอัน ทรงพลังภาพนั้น ที่มีลักษณะหลักขององค์ประกอบของ photo journalism ที่สำคัญ คือ decisive moment ที่นิยถึงภาพของการที่มีคนที่(น่าจะ)ถูกปลุกระดม มาทำร้าย คนอื่น และ ภาพรอยยิ้มของเด็กในภาพที่ยิ่ม ซึ่งมีการขยายความต่อไปกันมากมาย

เรื่องที่จะต้องคิดเพิ่มก็คือ การสร้างความทรงจำใหม่ของคนรุ่นหลังตุลาจาก ภาพเก้าอี้ เกิดขึ้นในยุคที่การเข้าถึงภาพถ่ายไม่ใช่เรื่องยากเย็นเหมือนยุคแรกๆของการ ร่วมถึงเดือนตุลา ที่แมกรายทั้งการพูดถึงและการจดจำผ่านหลักฐานเช่นสมุดภาพนั้น ถูกห้ามและเข้าถึงได้ยาก มาถึงยุคที่การเข้าถึงภาพถ่ายเหล่านี้เกิดขึ้นง่ายมากจากโลก ออนไลน์

ความสำคัญในยุคใหม่นี้จึงไม่น่าใช่เรื่องของความคุ้มขั้ดของภาพถ่าย หรือ การเข้าถึงภาพถ่ายอีกต่อไป แต่เป็นเรื่องของการสร้างเรื่องราวใหม่ๆให้กับเหตุการณ์ ในวันนั้น หรือการเลนกันเรื่องของการตีความว่า เทศเสียเวดียังของเหตุการณ์คือ เก้าอี้ หนึ่งตัว นั้นเราอาจใช้ถึงเรื่องอะไรได้บ้าง และ พาเราพ้นไปจากประเด็นข้า/คู่ชัดแย้ง ไปสู่เรื่องของผู้คนรอบตัวในภาพนั้น หรือไปสู่สิ่งที่ยังไม่เคยถูกมอง ถูกนับ และ ถูกให้ เรื่องราวได้อย่างไรบ้าง

ตัวอย่างที่สำคัญล่าสุดที่น่าจะนำมาเทียบเคียงได้ ก็คือ ข้อ กลอเลี่ยงและข้อเสนอต่างๆที่คณะนิติราษฎร์นั้นมีต่อปัญญาชนของ ระบบบริษัทประหาร ซึ่งทำให้เกิดการต่อสู้ทางความคิดของการ อธิบายและตีความการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เสียใหม่ ด้วยในทางหนึ่งนั้นปัญญาชนของระบบบริษัทประหารก็พยายาม อธิบายการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 2475 เพื่อลดทอนข้อ กล่าวหาในการทำลายประชาธิปไตยของพวกตน และถ้าย้อนดูตีๆ ก็จะพบว่าคณะนิติราษฎร์เองก็ไม่ได้ผู้ใดที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ เหตุการณ์ 2475 แต่ก็ได้อ้างอิงแรงบันดาลใจหลายประการจากการ เคลื่อนไหวเมื่อ 2475 และเอาเข้าจริงคณะนิติราษฎร์นั้นก็เกิดหลัง พวกที่ขอบอ้างอิง-ต่ความ 2475 ในแง่ลดทอนเหตุการณ์ไปว่าเป็น การรัฐประหารไม่ต่างจากเหตุการณ์รัฐประหารอีกน้ำเสียงด้วยเช่น

พูดง่ายๆก็คือ หนึ่งในแรงบันดาลใจที่สำคัญของ การพูดถึง เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ที่เรายังไม่ได้พูดกันก็คือเรื่องพื้นฐานสุดๆ ก็คือ สิทธิที่จะชุมนุมโดยสงบ สิทธิที่จะเห็นต่าง สิทธิที่จะต่อต้าน เผด็จการ และการไม่ถูกกลั่นประบابرหรือถูกอธิบายด้วยสถานะของ ความเป็นอื่น หรือศัตรูของชาติ

เรื่องนี้ก็สำคัญไม่น้อยไปกว่าการค้นหาความจริงว่าใครอยู่ เปื้องหลังเหตุการณ์สั่งฝ่าประชาชน และนอกจากนั้นสิ่งที่เหตุการณ์ 6 ตุลาได้ฝากทิ้งไว้ให้เราด้วยดังที่มีการพูดถึงในปีก่อนๆ โดยเฉพาะ

ป้ากณาของ ศิริรม คล้ามไพบูลย์ก็คือเรื่องของทัศนคติของเรา
หรือของสังคมที่มีต่อความรุนแรง⁷⁷

3.4 บทเรียนของเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ถึงปรากฏการณ์ ปะตองธิปไตย 2555

หนึ่งในปรากฏการณ์สำคัญของบุคคลนี้ก็คือการพูดถึง
การค้นหาความจริงเพื่อความปะตองดอง ซึ่งอาจจะดูแตกต่างไปจาก
การเรียกร้องหาความจริงจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่
ผ่านมาในอดีต ซึ่งมักจะเสนอเรื่องของความจริงเพื่อความยุติธรรม
หรือการเดินหน้าไปสู่ความปะตองโดยไม่ต้องพูดถึงความจริง
แล้วปล่อยให้ความจริงนั้นถูกประกอบสร้างจากส่วนต่างๆ ของสังคม
ที่หลากหลาย และเดินทางไปตามยาระมของมันเอง ซึ่งทั้งสอง
สิ่งนี้เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญทั้งเกิดไปพร้อมๆ กันของเหตุการณ์
หลัง 6 ตุลา 2519

ในอีกด้านหนึ่ง กระบวนการเคลื่อนไหวในแง่ของการทวงคืน
ความทรงจำของเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เองนั้นในบางส่วนก็
ก้าวหน้าไปจนถึงขั้นของการตั้งคำถามว่า อะไรคือสิ่งที่ถูกทำให้มี

อะไรคือสิ่งที่ถูกจดจำ และอะไรคือสิ่งที่ยังอิทธิพลอิทธิพลในการจำ
และสภาวะของการจำไม่ได้ สืบไม่ลง แต่สิ่งเหล่านี้ก็จะล่าช้าและ
เป็นคนละเรื่องกับการรอบการคิดใหม่ช่องเรื่องความปะตองและ
การเยียวยาที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันจากเหตุการณ์ เมษา-
พฤษภา 2553 :

ผมกลับรู้สึกว่า ว่าบทเรียนสำคัญของเหตุการณ์ 6 ตุลา ก็
คือ แม้ว่าความยุติธรรม ความเยียวยาและความปะตองของ
เหตุการณ์นั้นยังไม่บังเกิดและทำท่าจะเก่าราไปด้วยตัวของมันเอง
แต่การที่ไม่มีความจริงหนึ่งเดียวที่เห็นพ้องต้องกันกลับทำให้ความอิ-
ลักษณ์เหลือต่างๆ นั้นมีชีวิตของมันต่อไปในแบบที่เป็นอยู่ แต่ก็เป็น
ความอิลักษณ์ที่ประหลาดนั่นก็คือ ทำให้เกิดการอ้างอิงว่าเราไม่
อยากรื้อบ้านเมืองกลับเข้าสู่สิ่งนั้นอีก แต่เราเข้าจริงโครงสร้างที่จะ
ไม่ทำให้สิ่งนั้นเกิดขึ้นอีกนั่นไม่ได้มีการแก้ไขอะไรไปมากนัก
โดยเฉพาะเรื่องที่ผมพูดไปแล้วคือ ทัศนคติที่มีต่อความเห็นต่าง
ทัศนคติที่มีต่อความรุนแรงและใบอนุญาตในการใช้ความรุนแรง
รวมถึงความเชื่อมั่นว่าการทำรัฐประหารนั้นเป็นวิธีที่จำเป็นในการ
แก้ปัญหาความไม่สงบทางการเมือง

ผมไม่เชื่อว่า เราสามารถสร้างความจริงชุดเดียวที่เห็น
ตรงกันได้ภายหลังความรุนแรงทางการเมือง โดยเฉพาะการสร้าง
อภิมหาคำอธิบายถึงที่มาของเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความรุนแรงทาง

⁷⁷ ศิริรม คล้ามไพบูลย์. 2553. "ความรุนแรงและอำนาจจักร" ป้ากณาในกิจกรรม 34
ปี 6 ตุลา เมื่อ 6 ตุลาคม 2553 ณ ห้อง จิตติ ติงคภัย คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การเมือง เพื่อการสังหารีแล้วนี้เกี่ยวเนื่องกับกรอบคิด และจุดยืนทาง
ทฤษฎีและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของผู้คน

แต่สิ่งที่สามารถทำได้ก็คือการยืนยันหลักการที่จะต้องอยู่
ร่วมกันภายใต้กฎติกาบางอย่างที่ควรพึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
และการไม่ปกครองด้วยข้อยกเว้นเสียมากกว่าการมองว่าหน้าที่ของ
ตนคือการกล่าวว่าทุกฝ่ายก็มีส่วนผิด ผนกลับรู้สึกว่าหน้าที่
สำคัญของการสร้างความจริงเพื่อการปrongดองหรือเพื่อความ
ปrongดองนั้นก็คือการยืนยันหลักการว่าทุกเรื่องราวที่คลางแคลงใจ
นั้นจะต้องนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและกดดันนำหลักฐานมา
เปิดเผยด้วยหลักการที่ว่าไม่ให้มีใครได้รับข้อยกเว้นในการไม่ถูก
กล่าวหาและดำเนินคดีที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย หากกว่ามานั่งอธิบาย
ว่าทุกฝ่ายมีส่วนผิด ส่วนเรื่องการเยียวยาเบื้องต้นที่ทำอยู่นั้นผิดคิด
ว่ากระบวนการที่ดำเนินอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ป้าม夷ยกย่อง

กล่าวโดยสรุป โจทย์ข้อใหญ่จากวันที่ 6 ตุลา 2519 มา
จนถึง 6 ตุลา 2555 สำหรับผมจึงยังอยู่ที่บรรยายกาศของความรู้สึก
ที่ว่าเมื่อความรุนแรงทางการเมืองกำลังจะเกิดขึ้นกับผู้ที่ถูกกล่าวหา
ว่าเห็นต่าง บ้านเมืองก็ไม่ได้มีกลไกใดๆ ที่จะป้องกันไม่ให้ความ
รุนแรงเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะโจทย์เดิมๆ ของการชุมนุมโดยสงบก็ยัง
ถูกให้ภาพจากข้อกล่าวหาและกล่าวใจจำนวนมากที่ไม่สามารถลด
ความรุนแรงได้เลยทั้งจากของรัฐเองและของภาคส่วนอื่นๆ ทั้งที่มี

เจตนาไม่ได้ในการเจาะฉะทางอำนาจ และทั้งที่เจตนาดีแต่ไม่เข้าใจ
เงื่อนไขพื้นฐานในหลายๆ ข้อ และย้อนกลับไปคิดว่าสุดท้ายเราคงยัง
ไม่พ้นที่จะกล่าวถึงเรื่องของอุดมการณ์อยู่ดี

และเราระยะพูดถึงอุดมการณ์ในลักษณะที่ซับซ้อนและ
เข้าอกเข้าใจและระมัดระวังมากขึ้น กว่าการมองว่าอุดมการณ์นั้น
จะมีแต่ผลบวกหรือมีแต่ผลลบเท่านั้น หรืออุดมการณ์ของเรานั้น
เท่านั้นที่ถูกต้อง

ผมจึงอยากระบุการป้าม夷ในวันนี้แต่เพียงเท่านี้ และ
ขอขอบคุณทุกท่านที่รับฟังมาจนจบครับ (เสียงตอบรับ)

ตอนที่ 5

รำลึกวีรชนเดือนตุลา

บทความคัดสรรในวาระครบรอบสี่สิบปี
เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

วันที่ 6 ตุลา 2519 แด่ "วีชิตชัย ออมรกุล"

พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความนี้ เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม 2543 และ¹
ได้นำมาแก้ไขปรับปรุงเผยแพร่อีกรั้งในโอกาสครบรอบ 38 ปีวันที่
6 ตุลาคม 2557

วีชิตชัย ออมรกุล...ชื่อนี้อาจไม่คุ้นหูผู้คนเลยสักนิด เป็นโครง
บางคนที่สังคมไทยไม่รู้จัก แต่สำหรับศิษย์เก่าชาวเดือนตุลาคม ชื่อนี้
คุ้นหูอย่างยิ่ง เป็นชื่อที่ตราตรึงอยู่ในหัวใจและความทรงจำ
มีลึกลึกอยู่ในใจ

วีชิตชัยเป็นบุตรคนดีตระกูลออมรกุลแห่งจังหวัด
อุบลราชธานี แม้เขาจะมาจำกัดตัวเองว่าเป็นคนอีสาน แต่
เขามีอะไรบางอย่างที่พิเศษยิ่งกว่าเด็กวัยเดียวกัน เขายังเป็นผู้ใหญ่เกิน
ตัวมาตั้งแต่เล็ก เป็นเด็กฉลาด สุขุม เรียนดีเยี่ยม ขยันขันแข็ง มี
ความรับผิดชอบ รักเพื่อน รักครอบครัว รักทุกคนที่อยู่รอบข้าง
และมีรอยยิ้มอ่อนโยนบนใบหน้าอยู่เป็นนิตร วีชิตชัยสอบแข่งขัน
เข้ามหาวิทยาลัยปี 2518 และด้วยความเฉลียวฉลาด ทุ่มเท เขา
เข้ามาเป็นนิสิตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้สำเร็จ

ท่ามกลางความปลางปเลื่ิมของบิดามารดาและญาติพี่น้อง ... วิชิตชัย
ได้เป็นหนึ่งในชาวสิงห์ดำรุ่นที่ 28

นอกจากการเรียนที่มีผลคคะแนนยอดเยี่ยมทุกวิชาตั้งแต่
ภาคการศึกษาแรกของปี 2518 วิชิตชัยยังได้เป็นนักกีฬาประจำทีม
ฟุตบอลของคณะรัฐศาสตร์ด้วยร่างกายที่แข็งแรงว่องไวและ
ปฏิภาณไหวพริบที่ดีเลิศ ในฐานะนักกีฬาตัวจริงของคณะ เขายัง
ฝึกซ้อมอย่างรับผิดชอบ ตรงตามนัด และไม่รู้จัดเหนื่อย

ปี 2518 นั้นเป็นเวลาเพียงสองปีหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม
2516 มหาวิทยาลัยได้กล้ายield เป็นดินแดนแห่งเสรีภาพ เป็นโรงป่ม
เพาะความคิดประชาธิปไตย และเป็นฐานแห่งการต่อสู้ของคนหนุ่ม
สาวรุ่นใหม่ที่รักชาติ รักประชาธิปไตย และความเป็นธรรมทาง
สังคม ด้วยพื้นฐานเดิมที่เป็นคนเฉลียวฉลาด ตื่นตัว รักเพื่อน รัก
สังคม และรักความเป็นธรรมอยู่แล้ว วิชิตชัยจึงกระโจนเข้าสู่กระแส
คลื่นประชาธิปไตยในเวลานั้นอย่างไม่ลังเลเหมือนกับคนหนุ่มสาว
รุ่นเดียวกันจำนวนมาก เขาร่วมเคลื่อนไหวขึ้นไปฐานทัพอเมริกาใน
ประเทศไทย สนับสนุนชาวนาชาวไร่ที่เข้ามาเรียกร้องความเป็น
ธรรมในกรุงเทพฯ ช่วยเหลือกรรมกรคนงานที่ต่อสู้เพื่อค่าแรงและ
สวัสดิการอันชอบธรรม

ความหวังอันเต็มเปี่ยมในหัวใจของวิชิตชัยคือสังคมไทยที่มี
เสรีภาพ เป็นประชาธิปไตยให้ความเป็นธรรม และความอยู่ดีกินดี

แก่มวลพื้นดองทุกหมู่เหล่าโดยไม่แยกเชื้อชาติ ศาสนาหรือชนชั้น
แม้ว่าเขาจะมีภารกิจเพื่อสังคมเต็มมือ แต่เขาก็ยังเรียนอย่าง,
สม่ำเสมอ มีผลการเรียนดีเยี่ยมโดยตลอด และยังคงฝึกซ้อมลงแข่ง
ฟุตบอลให้แก่คณะรัฐศาสตร์อย่างครบทั่ว อิกทั้งความรักเอื้ออาทร
ของเขามีต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียนเพื่อนร่วมทีมฟุตบอล และเพื่อน
ร่วมกิจกรรม วิชิตชัยจึงเป็นที่รักและที่รักของทุกคน

แต่วิชิตชัยและเพื่อนๆ นิสิตนักศึกษากลับเป็นที่เกลียดชัง:
เคิดแค้นของผู้มีอำนาจที่สูญเสียผลประโยชน์ กลุ่มขวาจัดได้รวม
กำลังกันใช้กลอุบายสกปรกนานับการใช้สื่อมวลชนบางส่วน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสถานีวิทยุyan เกราะ ทำการกระพือข่าวลือ
และข้อมูลเท็จ สร้ายป้ายสีวิชิตชัยและเพื่อนให้เป็น "พวกบ่อน
ทำลายชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์" เป็น "คอมมิวนิสต์"
"พวกขายชาติ" กระหั่ง "ไม่ใช่คนไทย" แต่เป็น "พวกต่างชาติ เป็น
ญวน" กระหั่งประกาศผ่านวิทยุyan เกราะอย่างเปิดเผยว่า จะฆ่า
นักศึกษาจำนวนถึงสามหมื่นคน "เพื่อปกป้องชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์"

พวกขวาจัดลงมือเข่นฆ่าอย่างไม่ปราณี พากขาลอบฆ่าผู้นำชาวนา
ชาวไร่หลายสิบคนทั่วประเทศภายในเวลาไม่กี่เดือน ลอบสังหารฆ่า
ผู้นำกรรมกร คนงาน ลอบฆ่าผู้นำนักศึกษาและอาจารย์
มหาวิทยาลัย ... ศพแล้วศพเล่า กลุ่มกระทิงแดงอันเป็นกลุ่ม

อันธพาลการเมืองถึงกับย่ำมิใจ รวมกำลังบุกเข้ายิงกล่มและเพา
ทำลายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเดือนสิงหาคม 2518

พวกราชการเริ่มลงมือตามแผน "ยุทธการปราบปราม" ด้วยการนำเอาคอมพลอนออม กิตติชร กลับเข้ามาประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 กันยายน ๒๕๑๙ ในคราบของสามเณร เข้าพักและอุปสมบทที่วัดบรรนิเวศวิหาร โดยอ้างว่าเข้ามาเยี่ยมบิดาที่กำลังป่วยหนัก และเมื่อันสิตนักศึกษาประชาชนเคลื่อนไหวคัดค้านการกลับมาของจอมพลอนออม พวกราชการก็อกย้ำความโกรธของประชาชน ด้วยการนำแขวนคอสมาชิกแนวร่วมประชาชนสองคนที่จังหวัดนครปฐมเป็นภาพสองคนถูกซ้อมและแขวนคอตายอย่างหารุณตรงประทุมเหล็ก ตีพิมพ์ในหน้านหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ

นิสิตนักศึกษา ประชาชน จังหวัดจุดสุดท้ายของความอุด
กั้น และระดมพลชุมชนต่อต้านจอมพลถนอมในบริเวณ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม 2519 อีกทั้งจัดการ
แสดงละครกลางแจ้งเรื่องการฆ่าแขวนคอสองศพที่นกรปฐม
แต่อนิจจา ภาพถ่ายการแสดงละครฆ่าแขวนคอในครั้งนั้น ได้ถูก
นำไปติดแบล็คไว้กลายเป็นภาพแขวนคอบุคคลระดับสูงขึ้น ติพิมพ์
ในหน้าหนังสือพิมพ์บางฉบับ และได้กลายเป็นเครื่องมือของพวก
ฝ่ายขวาจัดใช้ปลุกระดมความเกลียดชังนิสิตนักศึกษาระดมกำลัง
กระทิงแดง ลูกเสือชาวบ้าน และกลุ่มนวนพล ประกอบกับกองกำลัง

สำรวจครบราก สำรวจตะวันเฉียงด้าน สำรวจพลร่ม และสำรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษ ซึ่งล้วนติดอาวุธเป็นกลุ่มนักเบา เครื่องยิงลูกกระเบิด กระแท็บปืนต่อสู้รถถังและปืนไร้แรงสะท้อน รวมศูนย์เข้าปิดล้อมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในกลางดึกคืนวันที่ 5 ตุลาคม ทั้งที่นิสิตนักศึกษาที่ถูกปิดล้อมมีเพียงสองมือเปล่าที่ปราศจากอาวุธใดๆ ช่วงเช้าวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ฝ่ายปิดล้อมเริ่มใช้อาวุธทั้งหนักเบา ยิงกลุ่มเข้ามาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถี่บຽวนแรงยิ่งขึ้นทุกที กระแท็บถึงช่วงสายก็ถูกยิงเป็นการยิงกลุ่มอย่างบ้าเลือดเมามัน นิสิตนักศึกษาบางส่วนเริ่มหาทางหลบหนี คนที่ถูกจับได้ถูกทราบแล้ว ยิงทึ้ง ถูก放่าอย่างหารุณกลางถนน ต่อหน้าสายตาผู้คนที่มุงดู บางคนถูกจับแขวนคอให้ต้นไม้แล้วเอาหัวท่อนไม้ เก้าอี้เหล็ก ระดมตีอย่างบ้าคลั่ง บางคนถูกเอาล้มตอกอก ถูกรัดน้ำมัน หรือเอายางรถวางทับแล้วจุดไฟเผาทั้งเป็น นักศึกษาหญิงถูก放่า แล้วเอาหัวท่อนไม้กระแทรกใส่ช่องคลอด ฯลฯ

วิชิตชัย ออมรกุล เข้าร่วมการต่อสู้ทีมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ครั้งนี้ตั้งแต่ต้น และด้วยความเป็นนักกีฬาที่มีร่างกายแข็งแรงปราดเปริย เขาจึงอาสาเข้าประจำหน่วยรักษาความปลอดภัยแนวหน้าสุดยกเว้นทุกครั้งที่ผ่านมา วิชิตชัยทำหน้าที่อย่างถึงที่สุด ทั้งหมอบ ทั้งวิงฟ์เพ้าห้ากระสนุนเข้าช่วยเพื่อนๆ ที่บาดเจ็บคนแล้วคนเล่า แต่...ขณะที่วิชิตชัยวิงเข้าไปช่วยเพื่อนอีกคน

ที่ถูกยิงล้มคว้ำอยู่ตรงหน้าประตูใหญ่ ตัวเขารุดยวบลงกันที่ ... อนิจจา วิชิตชัย ถูกยิงด้วยปืนอัม 16 เข้าที่ห้อง กระสุนทะลุหัง เลือดสาดกระเซ็นเต็มพื้นชีเมนต์ กลุ่มกระทิงแดง ลูกเสือชาวบ้าน และนวพลที่กระหายเลือดสุดขีด พากันเข้ารุมทึ้งวิชิตชัย เอาเชือก เข้าผูกคอ ลากเอาร่างของเข้าไปตามพื้นแล้วเอาห่อนไม้ เก้าอี้เหล็ก พาดซ้ำมีนับครั้งอย่างเมามัน จากนั้นก็เอาเชือกคล้องเข้ากับกิ่งไม้ กระตุกตึงเอาร่างของเข้าขึ้นไปแขวนคอห้อยอยู่กับกิ่งไม้ใหญ่ ถึง กระนั้นก็ยังมีหน้าใจ ยังใช้ห่อนไม้ เก้าอี้เหล็ก พาดซ้ำอีกนับครั้งไม่ ถ้วน พร้อมคำนันด่าอย่างหยาบคายไม่หยุดปาก หั้งหมดนี้ต่อหน้า ผู้ชนที่มุงดูແน่นขนาด และต่อหน้ากองกำลังตำรวจผู้พิทักษ์ สันติราษฎร์ไทย ที่กำลังปิดล้อมยิงถล่มนักศึกษาที่อยู่ภายใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คุณพ่อของวิชิตชัย เร่งรุดเดินทางจากอุบลราชธานีเข้า กรุงเทพฯ ตั้งแต่เที่ยวนครเริ่มส่อเค้าความรุนแรง แต่ไม่พบลูกชาย ที่รัก เพราžeวิชิตชัยไปประจำอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ ต้นเดือนแล้ว หลังจากการเข่นฆ่าสังหารหมูในเขาวันที่ 6 ตุลาคม คุณ พ่อ ก็ออกค้นหาลูกชายที่โรงเรียนตำรวจบ้านฯ ซึ่งเป็นที่คุ้มขั้นนิสิต นักศึกษากว่า 3,000 คน ที่ถูกจับกุมในวันนั้น แต่ก็ไม่พบซึ่งวิชิตชัย อีกครั้ง แต่อย่างใด คุณพ่อจึงหันไปค้นหาลูกชายตามห้องผู้บادเจ็บ ในโรงพยาบาลทั่วกรุงเทพฯ แต่ก็ไม่พบแม้แต่เงาร่างของลูกชาย

ตัวยหัวใจที่เจ็บปวดและพริ้นทร์ คุณพ่อตัดสินใจเข้าดูศพ ผู้เสียชีวิต ดูแม้แต่คพที่เหลวแหลกเพราžeรุนกรรมาสุดป่าเหลื่อน หลายสิบศพ แต่ก็หาไม่พบอีก...ดูเหมือนความหวังที่จะพบลูกชาย สุดที่รักจะเลือนรางเต็มที่

เพื่อนสนิทของวิชิตชัย ซึ่งเป็นนิสิตรัชดาลัย เป็น นักกีฬาในทีมเดียวกันอาสาช่วยคุณพ่อดูศพอีกรอบ ในที่สุด เพื่อนก็ มาหยุดอยู่ที่ร่างหนึ่ง ใบหน้าเหลวเฉ ไม่เชือกผูกที่คอ มีรูกระสุนปืน ที่ห้อง และร่างกายแหลกซ้ำ เพื่อนสังเกตเห็นร่างนั้นใส่รองเท้ากีฬา ที่ชำรุดและมีรอยช้ำช้ำ ... นั่นมันรองเท้ากีฬาคือโปรดของวิชิตชัย ... คุณพ่อเข้าอ่อน น้ำตาพริ้งพร้อมก้าวย่างหมวดกลัน

ครอบครัวจัดงานทำบุญพอย่างเงียบๆ ให้แก่วิชิตชัยที่วัด ธาตุทอง เพื่อนนิสิตนักศึกษามากกราบศพกันเพียงประปราย เพราะ บางส่วนถูกจับกุมคุมข้อ และบางส่วนกำลังหลบหนีอาชีวิตรอดจาก การตามล่าของรัฐ เพื่อนอีกคนของวิชิตชัยซึ่งถูกซ้อมถูกจับกุมใน เข่าวันที่ 6 ตุลาคม และได้รับการประคันตัว พาร่างและใบหน้าอัน บอบช้ำมากราบศพเพื่อน แต่ก็มิอาจกลันน้ำตาเอาไว้ได้ นั่งลง ร้องไห้ครั้วๆอย่างเจ็บปวดที่สุดหน้าโลงศพนั่นเอง

คุณพ่อของวิชิตชัยหัวใจแหลกสลาย นั่งชีม น้ำตาคลออยู่ที่ เก้าอี้ พร่างามผู้คนที่มาร่วมงานศพ...

"วิชิตชัย...ลูกชายผม ... คนหนุ่มน้ำตาดีที่สุดในละแวกบ้าน ... เขาถูกกระทำ จนแม้แต่พ่อแม่เป็นพอยังจำเขาไม่ได้มีอะไรเห็นหน้าเขารถโรงยาบาล ..."

"ลูกชายผม... คนหนุ่มมองโลกในแง่ดี รักเพื่อน รักครอบครัว และรักชาติ เรียนเก่งและมีอนาคตดีมาก ... เขายังมีความฝิดอะไรหรือ ถึงต้องกระทำกับเขาย่างป่าเดือนถึงเพียงนี้ ..."

คำตามของคุณพ่อวิชิตชัยยังดังก้องอยู่ในศาลาสวัสดิ์
วัดธาตุทอง โดยไม่มีคำตอบตราบจนบัดนี้

ที่มา : จุลสาร “ตุลาชน ตุลาชัย” ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2543)
หน้า 48-53

รำลีก...วีรชนจุฬาฯ กลางป่าเข้า

สุรชาติ บำรุงสุข

“กังปึก	หลีกบิน	จากเมือง
เจ้านก	ศีเหลือง	จากไป
เจ้าบิน	ไปสู่	เสรี
บัดนี้	เจ้าชี	瓦away...”
		เพลงนกสีเหลือง วงควรawan

เหตุการณ์การล้อมปราบและการสังหารหมู่ที่ห้อง
สนามหลวงและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519
เดินทางผ่านกาลเวลามาแล้วถึง 40 ปี และเป็น 40 ปีที่คนส่วนหนึ่ง
ตกหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ไทย หลังเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาฯ
นิสิตนักศึกษาส่วนหนึ่งได้ตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะเดินทางเข้าร่วม
การต่อสู้ในชนบท นิสิตนักศึกษาเหล่านี้มาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ
และหลายคนถูกเรียกว่า “หัวกะทิ” ของประเทศไทย แต่
หลังการล้อมปราบที่เกิดขึ้นที่กรุงเทพฯ แล้ว พากเข้าตัดสินใจอย่าง
เด็ดเดี่ยวที่จะเดินหน้าสู่ชนบทและป่าเข้า เพราะสถานการณ์
การเมืองในขณะนั้นไม่มีคำตอบเป็นอย่างอื่น การปราบปรามและ

การเขียนสู่อำนาจของ “รัฐบาลขวاجัด” หลังเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดข้อสรุปอย่างชัดเจนว่า โอกาสของการต่อสู้ทางการเมืองอย่างสันติจะลงแล้วในวันที่ 6 ตุลา !

ไม่น่าเชื่อว่า นิสิตนักศึกษาเหล่านี้จะยอมละทิ้งความสุขของชีวิต อย่างน้อยก็ในฐานะของ “ลูกหลานชนชั้นกลาง” ในเมือง... ละทิ้งความสนุกสนานของชีวิตนิสิตนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยเดินทางไปสู่อนาคตที่ไม่มีใครรู้ว่าอะไรรออยู่เบื้องหน้า แต่รู้ได้อย่างมั่นใจว่า การเดินทางเข้าสู่ชนบทและป่าเขานั้น ไม่ใช่ความสะดวกสบายเหมือนตอนที่คณจะจดไปหัศนศึกษาอย่างแน่นอน อิกทั้งการเดินทางครั้งนี้ก็ไม่มีทางรู้ได้ว่าจะได้กลับมาบ้านเมื่อใด... มีแต่ตารางเวลาของการเดินทางไป ไม่มีตารางเวลากลับ !

แน่นอนว่าการเดินทางเข้าชนบทและป่าเขาร่วมกับคนหนุ่มสาวหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ไม่ใช่การไปเที่ยวตดอยินทนนท์... ไม่ใช่การไปซมนกชมไม่ที่เข้าใหญ่ ที่มีความสนุกสนานรออยู่เบื้องหน้า หากแต่เป็นการเดินทางด้วยความมุ่งมั่นในอุดมการณ์เข้าสู่สถานการณ์ “สงคราม” และเป็นสงครามหนึ่งที่มีความสำคัญกับชีวิตความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย... สงครามนี้มีอนาคตของประเทศไทยเป็นเดิมพัน เช่นเดียวกับมีชีวิตของคนหนุ่มสาวเหล่านี้ เป็นเดิมพันไม่แตกต่างกัน

ทุกคนทราบดีว่า ชีวิตกลางสนามรบที่มี 4 อย่างคือ ตาย บาดเจ็บ สูญหาย และรอดมาได้อย่างปลอดภัย สถานการณ์สงครามอุดมการณ์ในไทยหลังปี 2519 ได้พานิสิตนักศึกษาเหล่านี้ให้กลับเป็น “ทหารผ่านศึก” ไปโดยปริยาย และแน่นอนว่าในสถานการณ์เช่นนี้ คนหนุ่มสาวส่วนหนึ่งได้ “เสียสละครั้งใหญ่” ด้วยการฟังร่างกล่างเป้าเข้า... พากเข้าไม่มีโอกาสกลับบ้าน กลับมาเรียนต่อ พากเข้าจากไปด้วยจิตใจที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์ของคนวัยหนุ่มสาวที่ฝันถึง “อนาคตที่ดีกว่า” ของสังคมไทย และพากเข้าพร้อมจะพลีชีพต่อสู้เพื่อให้เด็กน้ำใจความฝันนั้น

นิสิตนักศึกษาเหล่านี้คือ “วีรชนนรินนาม” ของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เพราะปกติแล้ว เราแม้จะรับรู้ถึงเรื่องราวของเพื่อนที่ถูกสังหารที่ห้องสนามหลวงและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่คนหนุ่มสาวที่ทดลองร่างกลางสนามรบที่ชนบทไทย ดูจะเป็นเรื่องราวที่ถูกกล่าวถึงไม่มากนัก จนถึงวันนี้แทบจะไม่มีการพูดถึงคนที่เสียชีวิตเหล่านี้เลย จนรวมกับว่าพากเขากลายเป็นดัง “คนที่ถูกลบเลือน” ไปจากหน้าประวัติศาสตร์ของบ้านนิสิตนักศึกษาไทย

การรื้อฟื้นชื่อของพากเขาวันนี้ อาจจะยังมีความละเอียดอ่อนอยู่มาก ทั้งในบริบทของครอบครัวและปัญหาการเมือง แต่การจะปล่อยให้อดีตถูกลบเลือนไป โดยไม่มีความทรงจำหลงเหลืออยู่เลย พากเขาเหล่านี้ก็จะกลับเป็นเพียงคนที่

ประวัติศาสตร์จะใจทำ “ตกหล่นหายไป” ระหว่างการเดินทางของกาลเวลา

ดังนั้น ในวาระครบรอบ 40 ปีของเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ บทความนี้จะขอมารำลึกถึง “วีรชนผู้กล้า” ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานชาวจุฬาฯ ที่ทั้งชีวิตได้ลงมาเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบที่เป็นปัญหาความลามะเอียดอ่อนดังที่กล่าวแล้ว จะขอเอ่ยเฉพาะชื่อของวีรชนเหล่านี้ว่าเป็นนิสิตคณะใด แต่จะไม่ขอกล่าวถึงนามสกุลของแต่ละคน และพื้นที่การสูญเสีย

คณะที่สูญเสียมากที่สุด ได้แก่ คณะรัฐศาสตร์ เพราะนอกจากวิชิตชัย อมรรุต จะถูกทำร้ายและเสียชีวิตที่ห้องสมนาหน่วงแล้ว มีนิสิตของคณะอีก 3 คนที่เสียชีวิตในชนบท ได้แก่ นายเทิดศักดิ์... นายสมนึก... นายสุรเชษฐ์... ซึ่งเท่ากับว่าในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ นั้น คณะนี้เสียนิสิตไปถึง 4 คน

คณะที่สูญเสียรองลงมา ได้แก่ คณะนิเทศศาสตร์ มีนิสิตหญิงเสียชีวิตกลางป่าเขา 2 คน ได้แก่น.ส.ศิริพร... และน.ส.วิมลศรี... และคณะนิติศาสตร์ มีนิสิตหญิงเสียชีวิต 1 คน คือ น.ส.ณิล... และนิสิตชาย 1 คน คือ นายปรีชา...

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มีนิสิตชายเสียชีวิต 1 คน คือ นายฤทธิชัย... และคณะพยาณิชศาสตร์และการบัญชี มีนิสิตหญิงเสียชีวิต 1 คน คือ น.ส.บุญอิง...

รวมนิสิตจุฬาฯ ที่เสียชีวิตในป่าเข้าทั้งหมด 9 คน (เท่าที่รวบรวมได้) พากเข้าห้างเก้าเป็น “วีรชนนิรนาม” ของเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ที่ดูเหมือนประวัติศาสตร์จะไม่ได้บันทึกเก็บเป็นความทรงจำไว้มากเท่าไนก ดังนั้นในวาระครบรอบ 40 ปีของเหตุการณ์นี้ จึงขอเชิญชวนทุกท่านร่วมรำลึกถึงพากเข้า... รำลึกถึงจิตใจที่กล้าหาญและเข้มแข็งของพากเข้า... รำลึกถึงการเสียสละของพากเข้า ที่มีผืนป่าของประเทศไทยครอบคลุมร่างของพากเข้า ไว้แต่ “ดู วีรชนผู้กล้าชาวจุฬาฯ”

6 ตุลาคม 2559

ภาคผนวก
เจ้ากรรมส่งกำลังบำรุง :
คุณป้ากับ “คนคุก” คดี 6 ตุลาฯ
สุรชาติ บำรุงสุข

เมื่อวันที่ 6 ตุลาคมของทุกปีเวียนมาถึง พวกราทีเป็นอดีตผู้ต้องหาในคดี 6 ตุลา จะไปร่วมทำบุญกันที่บ้านคุณป้า ซึ่งก็มีจะมีคำรามจากหลายๆ คนอยู่เสมอว่า “คุณป้าเป็นใคร?”

พวกราท่องตอนที่ยังถูกคุมขังอยู่ก็ถามคำตามนี้เข่นกัน!

เมื่อมาถึงจุดนี้ ก็เล่ายอย่างขออ้อนอตีสักนิด เพื่อที่จะตอบคำถามในข้างต้นให้กระฉับชื้น

เข้ามืดของวันที่ 6 ตุลาคม 2519...จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เห็นได้ชัดว่า การชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์คงจะเป็น “ชุมนุมครั้งสุดท้าย” ของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศน.ท.) ออย่างแน่นอน การถูกระดมยิงจากภายนอกรัวมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำอาเครื่องยิงลูกกระเบิดมาใช้ปฏิบัติการครั้งนี้ด้วย ซึ่งก็เท่ากับเป็นคำตอบว่า “ยุทธการปิดประตูตีแมว” (ผู้เรียกเอาเอง) ได้เกิดขึ้นแล้ว เพราะการปิดล้อมธรรมศาสตร์นั้นทำได้ง่ายเหมือน “ปิดประตูตีแมว” จริงๆ

กรรมการของศูนย์ฯ ได้พยายามติดต่อกับทางรัฐบาลเพื่อยุติการระดมยิงจากภายนอก แต่ข้อตกลงก็คือ ขอให้เราพผู้แสดงละคร (ซึ่งถูกกล่าวอ้างว่าเป็นต้นเหตุของการชุมนุมของกลุ่มที่อยู่ภายนอกธรรมศาสตร์) มาพบกับทางผู้นำรัฐบาลด้วย เรา 6 คนคือเป็นกรรมการศูนย์ฯ 3 คน และกลุ่มผู้แสดงละครอีก 3 คน จึงได้ออกเดินทางไปพบกับนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

ในการนี้ต้องยืนยันว่า กรรมการศูนย์ฯ ไม่ได้ติดต่อขอ “มอบตัว” ตามที่มีผู้นำไปกล่าวอ้างในภายหลัง รวมถึงหนังสือบางเล่มที่มีนักวิชาการบางคนทำอุบมาในการรำลึกถึงเหตุการณ์ 14 ตุลา ก็ไปสรุปเอาเองว่า พวกรา “มอบตัว”น่าเสียดายว่า พวกรายแรงอยู่ครบกันหมด แต่งานวิจัยเช่นนี้กลับเขียนเอาเองโดยไม่สอบทานกับข้อเท็จจริงแต่อย่างใด

แล้วเราจะไปได้แค่บ้านพักของนายกรัฐมนตรี โดยไม่มีโอกาสลงมาจากรถตำรวจน.....รถตำรวจพาเรากลับออกมายโดยไม่รู้ทิศทางว่าจะไปไหน? จนกระทั่งรถมายุดที่สำนักงานตำรวจนัดสอบสวนกลาง หรือที่ในภาษาชาวบ้านเรียกว่า “กองปราบสามยอด”

ห้องขังของกองปราบฯ ได้กล่าวเป็นห้องพักของพวกรา ในช่วง 7 วันแรก พร้อมทั้งเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจน และขณะเดียวกันก็ได้ข่าวว่าพวกราอยู่ในธรรมศาสตร์ได้ถูกจับกุมทั้งหมด

คุณสุธรรม แสงประทุม อดีตเลขานิกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้นำคณาจารย์ไปพบนายกรัฐมนตรี จึงมักมีคำพูดล้อเล่นกับพวกราเสมอว่า เป็นการเดินทางไปพบนายกรัฐมนตรีที่ยาวนานที่สุด เพราะ จนกระทั่งบัดนี้พวกรายังไม่มีโอกาสได้พบกับอาจารย์เสนีย์แต่อย่างใด!

หลังจาก 7 วันที่กองปราบฯ พวกราถูกนำตัวไปขออำนาจฝากขังต่อพร้อมกับการ “ย้ายคุก”

จากกองปราบฯ เรายกส่งตัวไปที่เรือนจำกลางบางขวาง หรือที่รับรักกันว่าเป็น “เรือนจำหันต์โทษ” สำหรับผู้ต้องโทษในคดีอุกฉกรรจ์ทั้งหลาย

ชีวิตคนคุกหรือการเป็น “ผู้ต้องขังชาย” เริ่มต้นด้วยการต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าใส่ชุดผู้ต้องขัง พร้อมกับกำไลข้อเท้าชุดใหญ่ หรือที่ภาษาคนคุกเรียกว่า “การติดรวม”

ข้อเหล็กและโซ่ส่วนไส่ออยู่กับข้อเท้าเราทั้งกลางวันและกลางคืน เรื่องเล่าสนุกหลังออกจากบ้านช่วงแล้วก็คือ พวกรา鄱ลัด เสื้อผ้ากันได้อย่างไรในขณะที่หัวใจคล้องอยู่กับข้อเท้า?

ชีวิตของผู้ต้องขังเริ่มขึ้นแล้ว และจนเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2519 มาถึง พวกราจีได้รับ “การติดตรวน” ถอดตรวนใหม่ๆ ยืนไม่เหมือนเก่า เพราะรู้สึกขา笨าผิดปกติ แต่ถึงกระนั้นเวลาออกศาล พวกราจา กางบางช่วงก็มีลักษณะพิเศษต่างจากพวกรที่อยู่ บางเขนและท่ออยู่ล้ำด้วย (ผู้ต้องขังหญิง) เพราะเรามีเครื่องแบบและต้องใส่เครื่องประดับคือ “ตรวน” ที่ข้อเท้า

แต่รู้บาลในขณะนั้นรู้สึกว่าเครื่องแบบและเครื่องประดับ ข้อเท้าของเรานำทำให้พวกรขาเสีย “ภาพจน” ทางการเมืองโดยเฉพาะภาพกับต่างประเทศ ตอนหลังพวกราจีถูกขอให้ใส่ชุดที่ เป็นการเงงขาสั้นแทน และไม่ต้องติดตรวนไปศาล (ต่างจากผู้ต้องขังปกติ)

ชีวิตในบ้านช่วงเคลื่อนไปข้างหน้าตามการเดินทางของกาลเวลา เราเริ่มรับรู้ข่าวความของเพื่อน ๆ ภายนอกอยู่บ้าง และรู้ว่าพวกรเข้าหลาย ๆ คนเดินทางไปสู่ชั้นบท เปลี่ยนสถานภาพจาก “นักศึกษา” ไปเป็น “นักรบ” แต่ข่าวความของพวกรเขาก็เหมือนกับอะไรที่อยู่ใกล้พื้น เพราะในความเป็นจริงคือพวกราอยู่ใน “คุก”

แม้ว่าพวกราจะอยู่ในบังขาว แต่ส่วนที่เราอยู่จริง ๆ นั้น เป็นบริเวณที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ๆ เป็น “แดนพิเศษ” เป็นตัวอาคาร 2 ชั้นมีรั้วรอบขอบเขต และก่อนที่เราจะถูกนำตัวไปอยู่ บริเวณนี้มีไว้ กักขังนักโทษที่ภาษาเราว่า ท่านๆ เรียกว่า “คนบ้า” และคนพวgn ถูกย้ายออกจากเพื่อเอาพวกราไปอยู่แทน เรายังเคยล้อกันเองเล่นๆ ว่า สัญพวกราอาจจะ “บ้ามากกว่า” ก็ได้!

สำหรับชีวิตผู้ต้องขังอย่างพวกรานนี้ สิ่งที่เป็นน้ำเลี้ยงคือ ข้อมูลใจก็คือ การมาเยี่ยมของญาติฯ โดยเฉพาะพ่อ แม่ พี่น้อง และ อีกสิ่งหนึ่งก็คือข่าวคราวของเพื่อนผู้ที่มาในรูปของจดหมาย

นอกจากนี้กำลังใจสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็มาจากการ ช่วยเหลือของคณะทนายความ ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก จนอาจกล่าวได้ ว่าเป็นคณะทนายที่ใหญ่ที่สุดคณะหนึ่งในการต่อสู้ด้วยศรัทธาในศาลไทย คณะทนายนี้มีพื้ทองใบทองเป้า เป็นหัวหน้าคณะฯ ซึ่งพวกราที่ เป็นอดีต “ลูกความ” ของพ่อ ๆ เหล่านั้น ต้องขอรับของพระคุณ ในน้ำใจและความกรุณาของทนายทุกท่านไว้ ณ โอกาสันนี้ด้วย

แต่อีกสิ่งหนึ่งที่จะมาเป็นประจำในเวลาต่อมาโดยที่เราเอง ก็ไม่ได้คาดหวังก็คือ วันหนึ่งมีเบิกทรัพย์ที่ภาษาคนคุกเขาเรียกว่า “เยี่ยมญาติ” (เคยคุยกันว่าเป็นภาษาที่แปลกดี เพราะในความเป็นจริงญาติมายี้ยมเรา แต่เวลาเราถูกเบิกตัวออกไป กลับเรียกว่าเรา ไป “เยี่ยมญาติ” ไม่ใช่ “ญาติเยี่ยม”) ซึ่งเมื่อเรารอไปในบริเวณ ที่จัดไว้สำหรับเยี่ยมญาติ กับพบกับคุณป้าท่าทางใจดีท่านหนึ่ง... คุณป้าฉลับฉลวย พลางกร

เราไม่รู้เลยว่าคุณป้าเป็นใคร และช่วงนั้นก็คิดง่ายๆ ว่า อาจจะเป็นพี่น้องประชาชนที่ส่งสารและเห็นใจกับคณะกรรมการของ พวกรากเสียทำอาหารมาเยี่ยม แต่ต่อมาก็ได้รับรู้มากขึ้น และคุณป้าได้กล่าวเป็น “ญาติประจำ” ของพวกราชวะ 6 ตุลา

คุณป้าพูดเสียงดัง พังชัด และคุยสนุก เพราะบริเวณเยี่ยม ญาติเขาจะไม่ให้ใกล้ชิดติดกัน จะมีช่องทางกันไว้ตรงกลาง เพื่อ ป้องกันหลายๆ อย่าง ดังนั้นความห่างของแนวผู้เยี่ยมและผู้ถูกเยี่ยม จึงไม่เป็นอุปสรรคของคุณป้าแต่อย่างใด

คุณป้ามีเรื่องเล่าเรื่องสนุกจากภายนอกมาเล่าให้พวกรา พึ่งแสมอ และต้องบอกด้วยว่าใหม่ ๆ ผู้คุณเข้าก็สังสัยเหมือนกันว่า คุณป้าเป็นใคร และทั้งพวกราจะต้องจดบันทึกการสนทนาก่อน พวกรากญาติและคนที่มาเยี่ยมพวกราด้วย แต่เมื่อนานขึ้นพวกรู้ คุณเหล่านั้นก็เลิกสังสัยไปเอง และคุณป้าก็ถูเหมือนคุณป้าจะ กล้ายเป็น “ญาติจริง ๆ ” ของพวกราไปโดยปริยาย โดยเฉพาะ ส่วนตัวของผู้ซึ่งมีป้ามาเยี่ยมเป็นประจำ ผู้มีจิตใต้ทรวง

คุณป้าไม่ได้มาเยี่ยมเพียงแต่ตัวมาและมาพูดคุยด้วยเท่านั้น แต่ยังได้นำอาหารมาอยู่เดียวพวกราเป็นประจำ ยังเคยคิดเล่น ๆ ว่า ปันโตส่องอาหารของคุณป้าพวกราน่าจะเก็บเอาไว้เป็นที่ระลึก ของชีวิตรพวกราด้วย เพราะถ้าจะพูดกันไปภาษาหนารักษ์คือ คุณป้า เป็น “เจ้ากรมส่งกำลังบำรุง” ที่สำคัญสำหรับพวกรา ซึ่งไม่ใช่แค่ เฉพาะที่บางขวางเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงบางเขนและลาดปลาด้วย วิถีด้วย

สำหรับพวกราชาวบางขวาง บทบาทในการ “ส่งกำลังบำรุง” ของคุณป้า และรวมถึงของคุณแม่ของอนุพงษ์ และคุณแม่ ของวีโรจน์ จึงทำให้พวกรามีอาหารรับประทานกันโดยไม่ขาด

จนกระทั่งเช้านี้รัฐบาลตัดสินใจยกเลิกคดี 6 ตุลาด้วยการ ออกประกาศนิรโทษกรรมผู้มีส่วนร่วมในคดีนี้ทั้งหมด พวกราจึงได้ กลับสู่โลกภายนอก แต่ความสัมพันธ์และความห่วงใยที่คุณป้าให้กับ พวกราไม่เคยเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกที่คุณป้าตาม หลังจากนั้นพวกราก็ได้มีอุทกุสแหะไปเยี่ยมเยียนคุณป้าที่โรงเรียน ดรุณายานกันทุกปี จนเรียกกันได้ให้มีว่าเป็น “ศิษย์เก่าดรุณายานรุ่นพิเศษ”

การได้มารู้จักกับคุณป้าและได้รับรู้ชีวิตและเรื่องราวความ เป็นไปในอดีตของคุณป้า ก็ยิ่งทำให้รู้สึกว่าชีวิตของคุณป้าเป็น ชีวิตของ “ผู้ให้” มาโดยตลอด

โดยสถานะทางสังคม คุณป้าไม่จำเป็นต้องมาทำอะไร หล้าย ๆ อย่างเลย แต่คุณป้าก็ตัดสินใจที่จะเป็นคนที่มีส่วนของการ “สร้างสังคม” มาโดยตลอด.... คุณป้าเคยร่วมในขบวนการเสรีไทย สามีของคุณป้าคือคุณลุงกำจัด พลางกร เป็นตัวแทนของขบวนการ เสรีไทยที่เดินทางออกไปจากกรุงรัฐบาลจึงในสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2 และต้องเอาชีวิตไปทั้งไว้ที่นั่น โดยไม่มีโอกาสกลับมาดู ประเทศไทยที่ไม่ “แพ้” สงคราม เช่นที่ญี่ปุ่นต้องกลับเป็นประเทศ ผู้แพ้สงครามหลังจากปี พ.ศ. 2488...

เรื่องราวนี้เป็นวิกรรมของผู้หญิงคนหนึ่งที่แทบจะไม่ มีใครเคยได้รับรู้เลย แต่คุณป้าก็ยังคงยืนหยัดที่จะเป็น “ผู้สร้าง” ใน ว่าจะต้องมีใครรับรู้หรือไม่ก็ตาม ทัศนคติแบบการ “ปิดทอง หลังพระ” ของคุณป้าเป็นนี้เป็นข้อเตือนใจพวกราอย่างตึงพันธะ ที่พวกราจังจะต้องมีต่อสังคมไทยโดยไม่จำเป็นต้องคาดหวังให้ใคร นำร่วมรับรู้ด้วย

ชีวิตของคุณป้าหึ้งในอดีตและปัจจุบันมีอะไรอีกແຍ່ງที่คงเหลือได้ไม่หมดเพียงในหน้ากระดาษที่มีอยู่ ถ้าจะใช้คำในภาษาไทยรวมสมัยก็อาจจะเรียกคุณป้าได้ว่า “หญิงแกร่ง” หรือ “หญิงเหล็ก” คนหนึ่งของสังคมไทยเลยทีเดียว!

สำหรับผมโดยส่วนตัวแล้วก็เป็นดังที่กล่าวในข้างต้นว่า วันนี้ผมมี “ป้า” จริง ๆ เพิ่มอีกคนหนึ่ง นอกจากจากป้าซึ่งเป็นพี่สาวของพ่อ ที่ผมได้มารู้สึกเรียนหนังสืออยู่ตั้งแต่ตอนเด็กจนจบมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ

ทุกครั้งที่นึกถึงคุณป้า ผมจะรู้สึกสัมผัสได้เสมอถึงความเมตตากรุณาที่คุณป้ามีต่อพวงเราชาว 6 ตุลา ความห่วงใยก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่คุณป้ามีให้แก่พวงเราโดยไม่ขาด และยังจำได้ว่า ตอนออกจากบ้านของขวางใหม่ ๆ คุณป้าบอกให้ผมไปทำ 2 อย่างคือไปทำหนังสือเดินทางไว้ และสองคือไปหัดขับรถ

คุณป้าบอกกว่า ไปทำเพื่อเอาไว้ เพราะหากมีอะไรจะได้อาสาห์ทั้งสองอย่างนั้นช่วยได้ ผมได้แต่ทำอย่างแรก เพราะต้องไปเรียนต่อต่างประเทศ อย่างที่สองนั้นมาหัดจริง ๆ ตอนกลับมาจากการเรียนหนังสือจบจากสหรัฐอเมริกาแล้ว

เกิดเดร่องเล็ก ๆ เหล่านี้ว่าที่จริงก็ไม่มีอะไรมากไปกว่า สิ่งสะท้อนถึงความห่วงใยที่คุณป้ามีต่อพวงเราอย่างไม่เปลี่ยนแปลงนั่นเอง...เป็นความห่วงใยที่ไม่เคยเรียกร้องสิ่งใดตอบแทน

ดังนั้นในนามของอดีตผู้ต้องขังในคดี 6 ตุลาฯ พวงเราทุกคนขอกราบขอบพระคุณคุณป้าฉบับลับลัทธิ์ที่เคารพ ด้วยความระลึกถึงการส่งกำลังบำรุงให้แก่ผู้ถูกคุณขังอย่างเข้มแข็งและไม่ยอมท้อ Semona ควบจันพวงเราได้รับอิสรภาพ!

ประวัติผู้เขียน

ผู้เขียนบทความทุกคนในหนังสือเล่มนี้ มีความเกี่ยวข้องกับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในทางใดทางหนึ่งซึ่งการจัดลำดับต่อไปนี้ จะเป็นการจัดตามลำดับบทความที่นำเสนอในเล่ม

1. รศ.ดร.สุชาชัย อิมประเวช อดีตนักกิจกรรมในยุค 6 ตุลาคม 2519 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ภาควิชา ประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. คุณสุธรรม แสงประทุม นิสิตชั้นปีที่ 4 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำรงตำแหน่งเลขานุการศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ในปี 2519 ปัจจุบันประกอบธุรกิจส่วนตัว
3. คุณชัยชาญ ปรางค์ประทาน สมาชิกสามัญสภานิสิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2555 ปัจจุบันสำเร็จการศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2
4. ศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข นิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำรงตำแหน่งอุปนายกฝ่ายกิจการภายในออก สมอสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็น